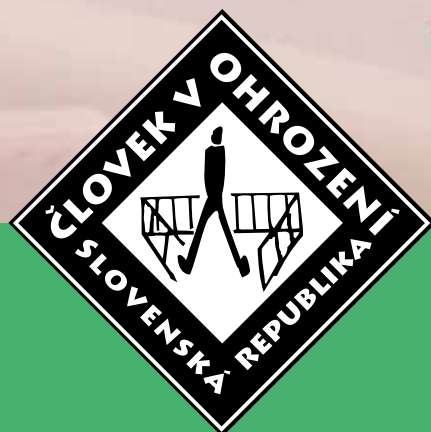


Predškolská příprava: metodika služby



ČLOVEK V OHROZENÍ, N. O.
2018

Predškolská príprava: metodika služby

**ČLOVEK V OHROZENÍ, N. O.
2018**

Táto príručka bola vydaná vďaka podpore Programu rozvoja rómskych komunít, ktorý realizuje Karpatská nadácia v partnerstve s nadáciou Ekopolis.

Obsah

1.	KOMUNITNÉ CENTRUM AKO SOCIÁLNA SLUŽBA KRÍZOVEJ INTERVENCIE	5
2.	SPÚŠŤAME SLUŽBU PREDŠKOLSKÉJ PRÍPRAVY V KOMUNITNOM CENTRE	7
	Mapovanie prostredia	7
	Príprava plánu pre školský rok	8
3.	NA ČO JE POTREBNÉ MYSLIEŤ	10
4.	TESTOVANIE PREDŠKOLÁKOV V RÁMCI PREDŠKOLSKÉHO KLUBU REALIZOVANÉHO V KOMUNITNOM CENTRE	12
5.	PEDAGOGICKÉ ASPEKTY	14
5.1.	Prečo?	15
5.2.	Ako na to – rozvoj hrubej a jemnej motoriky	15
5.2.1.	Rómsky etnolekt a kalkovanie	18
5.2.2.	Odlíšny jazykový, kultúrny kód	19
5.3.	Ako na to – rozvoj matematických predstáv (+ orientácia a farby)	24
5.4.	Ako na to – sociálny a emocionálny vývoj	25
5.5.	Ako na to – sebaobsluha a hygienické návyky	29
5.6.	Návrh mesačných plánov pre predškolskú výchovu v KC	30
	Zoznam skratiek	35
	Vysvetlenie pojmov, ako ich používame v tejto publikácii	35
6.	POUŽITÁ LITERATÚRA	36
	Odporúčaná literatúra	36
	Ďalšie odporúčané zdroje	37
	Zdroje obrázkov v pracovných listoch	37
7.	MESAČNÝ PLÁN PRE PREDŠKOLSKÉ KLUBY	39

8.	PRÍLOHY	53
I.	Diagnostický nástroj na prehľad rozvoja kognitívnych schopností u detí v predškolských kluboch KC – ČvO	53
II.	Návrh týždenného rozvrhu predškolského klubu v KC	58
III.	Návrh zariadenia a vybavenia predškolských klubov v KC	59
IV.	Pracovné listy	60
	Pracovný list 1	60
	Pracovný list 2	61
	Pracovný list 3	62
	Pracovný list 4	63
	Pracovný list 5	64
	Pracovný list 6	65
	Pracovný list 7	66
	Pracovný list 8	67
	Pracovný list 9	68
	Pracovný list 10	69
	Pracovný list 11	70
	Pracovný list 12	71
	Pracovný list 13	72

Predškolská príprava: metodika služby

VYDAVATEL: Človek v ohrození, n. o.

ROK VYDANIA: 2018

AUTORI: Zuzana Reveszová, Iva Grejtáková, Shoshana Chovan

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Ľubica Voľanská

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Svetozár Šomšák

1. Komunitné centrum ako sociálna služba krízovej intervencie

V rámci tejto metodiky sa venujeme službe predškolskej prípravy v komunitnom centre, ktorého činnosť je upravená v Zákone o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, konkrétne v § 24d.

Komunitné centrá organizácie Človek v ohrození, n. o. poskytovali služby v teréne sociálne vylúčených komunit prostredníctvom komunitných centier niekoľko rokov predtým, ako sa ako služba objavila v zákone. Mali sme možnosť pilotovať a modifikovať viacero služieb, pevnou súčasťou ktorých sa stala aj predškolská príprava.

Komunitné centrum vnímame ako ponuku pre komunitu, ktorá má potrebu jeho služby využívať. Či už je to komunita Rómov žijúca v obci, seniori alebo rodičia s deťmi. Predškolská príprava sa v tomto kontexte orientuje zvlášť na deti a ich rodiny, ktoré môžu byť, alebo sú, ohrozené nepriaznivou sociálnou situáciou, tak, ako je to uvedené v zákone. V tomto kontexte má služba nízkoprahový charakter a slúži ako odrazový mostík k využívaniu bežne dostupných možností formálneho vzdelávania (MŠ alebo ZŠ), t. j. nenahrádza ho.

Situácia je však v každej komunite odlišná, preto je pri tvorbe štruktúry aktivít komunitného centra potrebné vnímať nielen očakávania zo strany majority, zastupiteľstva či samotných pracovníkov komunitného centra, ale poznať aj reálne potreby členov komunity. Takto sa dá vyhnúť sklamaniam a zlyhaniu pri ponukách služieb, o ktoré nikto nestojí.

Činnosť komunitných centier sa v súčasnosti opiera o štandardy, ktoré sú k dispozícii na stránke www.ia.sk, v časti Národného projektu Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni:

<http://bit.ly/standardKC>

Cieľom tejto metodiky je poskytnúť informácie a návod na spustenie podobnej služby v akomkoľvek inom komunitnom centre. Chceme odovzdávať naše niekoľkoročné skúsenosti a vedomosti o tom, ako pomôcť naštartovať prácu s predškolákmi v komunitných centrách, kde o tom uvažujú, len im chýbajú konkrétne postupy a návody.

Prvá časť predstavuje predškolskú prípravu v rámci komunitného centra ako sociálnu službu. Venuje sa rizikovým oblastiam a aktivitám, ktoré sú vhodné pred samotným spustením služby.

Druhá, pedagogická časť, je zameraná na predstavenie konkrétnych postupov a aktivít pre deti, ktoré sa pripravujú na formálne vzdelávanie, t. j. buď na vstup do ročníka predškolskej prípravy alebo na základnú školskú dochádzku.

2. Spúšťame službu predškolskej prípravy v komunitnom centre

Spusteniu akejkoľvek služby komunitného centra by mala predchádzať dôkladná príprava, ktorá podporí jej potrebu a opodstatnenie. Nakoľko komunitné centrum patrí v zákone do služieb krízovej intervencie, je dôležité si uvedomiť, že jeho služby sú určené hlavne pre fyzické osoby, ktoré sú ohrozené alebo sú v nepriaznivej sociálnej situácii (podľa § 2 ods. 2 písm. a), b), d), g) až i) Zákona o sociálnych službách).

Pred samotným spustením služby by sme nemali zabudnúť na tieto aktivity:

MAPOVANIE PROSTREDIA

Pred ponúknutím služby predškolskej prípravy v komunitnom centre je nevyhnutné poznať reálne a aktuálne podmienky, v ktorých sa služba bude spúšťať. Mapovanie by malo byť realizované pracovníkmi, ktorí budú do služby priamo zapojení a malo by byť realizované v celom prostredí obce/mesta, teda nielen komunity, na ktorú bude služba zameraná. Súčasťou mapovania by mali byť tieto oblasti:

- + História poskytovaných služieb v rámci komunity, prítomnosť iných aktérov, mimovládnych organizácií, projekty a aktivity samosprávy a všetky podmienky a pravidlá, ktoré s tým súviseli. Táto časť je veľmi dôležitá z hľadiska poznania nastavenia komunity voči ponúkaným službám, pretože niektoré už zavedené a vyskúšané programy mohli podporiť také očakávania komunity, ktorých nesplnenie by mohlo viesť k zrušeniu služby.

PRÍKLAD V minulosti v komunite pôsobila NGO, ktorá v rámci predškolskej prípravy poskytovala rodičom a deťom oblečenie a stravu zadarmo. Obyvatelia komunity by mohli v prípade opätovného otvorenia predškolskej prípravy očakávať tieto výhody. Je preto dôležité na začiatku si vyjasniť všetky podmienky a pravidlá, ktoré budú v rámci poskytovania služby existovať.

- + Existencia MŠ v obci/meste a prístup k vzdelávaniu v MŠ – poznanie tejto situácie môže dať odpoveď na otázku, prečo sú (ak sú) členovia komunity vylúčení z využívania MŠ,

resp. prečo ju nevyužívajú. Komunitné centrum by nemalo nahrádzať žiadnu zo služieb, ktoré sú bežne dostupné v obci či blízkom okolí, je preto potrebné mať na pamäti, že službou predškolskej prípravy nebudeme vytvárať paralelný priestor pre deti, ktoré by mali byť v MŠ a hoci s dobrým úmyslom, podporovať sociálne vylúčenie týchto detí. Situácia v každej komunite je iná, k nastaveniu služby treba pristupovať veľmi citlivo, zároveň však s prihliadnutím na základné princípy a štandardy komunitných centier. V tejto časti je nutné definovať bariéry, ktoré sú príčinou potreby zavedenia predškolskej prípravy v komunitnom centre, tak na strane majority (skrytý rasizmus), ako aj vylúčenej komunity (pasivita, nezáujem, nedostatočné finančné zabezpečenie, hygienické podmienky).

PRÍKLAD V obci existuje MŠ, do ktorej majú prístup všetky deti obce. Nakoľko však kapacitne nie je možné prijať všetky deti, ktoré majú podanú žiadosť, sú prirodzene ako prvé odmietnuté deti z vylúčenej komunity, rómske (zamestnanie rodičov býva jedným z argumentov). Tieto deti sú potom odporúčané na návštevu služby v KC. Táto situácia môže po určitom čase vytvoriť paralelný priestor v komunitnom centre, kam budú rómske deti automaticky odporúčané. Ich rodičia budú pravdepodobne inklinovať k tomu, aby tam ich deti chodili a to nielen pre pozitívne prijatie a možnosť byť medzi „svojimi“, ale aj preto, že im tam nehrozí odmietavý postoj zo strany majority.

- + Reálna potreba tejto služby, kam patrí kvantifikácia možných užívateľov služby, vekové rozloženie, prípadne prognóza do budúcnosti. Tieto konkrétne informácie nám môžu pomôcť pri strategickom plánovaní služieb komunitného centra, v kombinácii s inými službami či personálnym zabezpečením služby.
- + Motivácia rodičov/komunity k využívaniu služby predškolskej prípravy – poznať názor a pohľad rodičov na spustenie služby by malo byť samozrejmosťou mapovania. Formou by mali byť v každom prípade individuálne rozhovory v rodinách, kde je možné si overiť aj fakty získané z iných zdrojov a poprípade urobiť zmeny. Pred samotnými rozhovormi je užitočné mať pripravený orientačný plán poskytovania služby (čas, intervaly, počet detí, potreby a pod.). Môže to byť zároveň aj dobrý kontaktný podnet pre rodiny, s ktorými pracovníci KC ešte nehovorili.

PRÍPRAVA PLÁNU PRE ŠKOLSKÝ ROK

Plán služby by mal byť pomôckou, ktorá po realizácii služby bude slúžiť na jej vyhodnotenie a prípadnú modifikáciu podmienok či nastavení. Plán služby sa definitívne uzatvára až po mapovaní komunity a jej potrieb. V pláne by nemali chýbať časti ako:

- + Ciele služby predškolskej prípravy – je vhodné ciele definovať čo najjednoduchšie a tak, aby bolo možné ich na konci školského roku aj vyhodnotiť, teda čo najkonkrétnejšie. Ciele služby definujú podmienky, v ktorých sa služba bude poskytovať. Ideálne je klásť si ciele dosiahnuteľné, nemať príliš veľké očakávania (Pozri SMART ciele: <https://www.time-management.sk/su-vase-ciele-smarter-ako-smart/>).

Príklady cieľov:

- + Ak pracujeme v rámci komunity, z ktorej žiadne dieťa nenavštevuje MŠ v obci (napriek voľným miestam), môže byť jeden z našich cieľov motivácia rodičov k prihláseniu detí do MŠ či príprava rodičov a ich detí na absolvovanie predškolskej prípravy.

1. Cieľom môže byť aj aktivizácia aspoň jedného z rodičov zapojených detí, a to napríklad formou pravidelnej účasti na stretnutiach rodičov v KC či motiváciou k príprave detí na stretnutia v KC (príprava stravy pre vlastné dieťa, sprevádzanie dieťaťa do KC, materiálne zabezpečenie a pod.).
- + Mesačné vzdelávacie plány zamerané na konkrétnu činnosť s deťmi + diagnostické nástroje.

3. Na čo je potrebné myslieť

- + **Poskytovanie stravy** – v závislosti od časového trvania stretnutí predškolskej prípravy je vhodné uvažovať o vytvorení priestoru na občerstvenie detí. Tak ako všade, aj tu platí, že situácia môže byť v každej lokalite iná. Do procesu však treba čo najviac zapojiť rodičov a zdôrazniť ich zodpovednosť za poskytovanie stravy vlastným deťom. Možností je viacero, či už to bude malý príspevok od rodičov, obce, alebo si stravu budú deti nosiť z domu.
- + **Materiálne zabezpečenie detí** – podobne ako pri strave, odporúčame poznať rodinnú situáciu a predísť neprítomnosti žiakov z dôvodov zlej ekonomickej situácie rodiny, ktorá môže mať vplyv na zabezpečenie oblečenia či vhodnej obuvi. Komunitné centrum môže disponovať zásobou oblečenia, obuvi a pomôcok a poskytnúť ich v prípade potreby.
- + **Štruktúra komunity** – dôležité je poznať skupiny Rómov žijúcich v obci a ich vzájomné vzťahy, fungovanie a tradície. V niektorých komunitách žijú Rómovia ešte v rámci kastrového systému alebo skupín (Olašskí Rómovia, Rumungri), čo môže znamenať, že majú prísne pravidlá stretávania sa a komunikácie. Komunitné centrum by síce malo vytvárať priestor na prepájanie jednotlivých komunít, nemusí to však byť v takýchto prípadoch úspešné. Je úplne namieste rozdeliť skupiny, ak by ich prípadné spájanie malo spôsobiť neprítomnosť nejakej skupiny pri aktivitách.
- + **Sprevádzanie detí** – častou bariérou pri spúšťaní služby býva dohodnutie spôsobu, akým sa deti do komunitného centra dostanú. Takmer vždy je potrebné ich sprevádzanie dospelou osobou. Tak ako všade, aj tu platí pravidlo, zapojiť rodičov do služby čo najintenzívnejšie. Ak to z rôznych dôvodov nie je možné, je potrebné využiť aj možnosti samosprávy (pracovníci aktivačných služieb) či dobrovoľníkov z radov členov komunity (nemusia to byť rodičia).
- + Lídri komunity, aktivisti, uvedomelí rodičia i skúsení pracovníci dokážu ešte v rámci mapovania terénu **identifikovať ľudský potenciál komunity**, ktorý môže spustenie a priebeh služby výrazne uľahčiť a zefektívniť. V každej komunite sa dá nájsť prirodzený vodca, aktívny človek alebo rodina či matky túžiace po zmene. Tieto kontaktné osoby radi pomôžu pri komunikácii dovnútra komunity (posúvaní informácií), sprevádzaní detí, riešení konfliktov či vzniknutých problémov.

Pre lepšiu predstavu rôznorodosti podmienok a potrieb komunity uvádzame prehľad toho, ako fungujú tri z našich predškolských klubov v komunitných centrách na východnom Slovensku. Jednotlivé body sa môžu flexibilne meniť, smerovanie tejto služby je však vždy k posilneniu postavenia samotných klientov pri starostlivosti o vzdelávanie vlastných detí.

	KC1	KC2	KC3
Strava	Deti si nosia stravu z domu. V rámci aktív sa vytvorí priestor na malé občerstvenie. V prípade, že niektoré dieťa so sebou stravu nemá, v rámci KC je k dispozícii malé občerstvenie.	Komunitné centrum získalo niekoľko sponzorov z okolia, ktorí im poskytujú občerstvenie pre deti.	Deťom v rámci služby nie je poskytovaná žiadna strava.
Sprevádzanie detí	Deti sú sprevádzané pracovníkom komunitného centra z domu aj naspäť. Na základe skúseností im to zabezpečuje väčší počet detí.	Sprevádzanie realizuje osoba v rámci aktivačných prác. Uvedená osoba ostáva aj v rámci aktivít, pomáha s tlmočením z/do rómskeho jazyka.	Deti sprevádza pracovníčka z komunitného centra tam aj späť.
Poskytovanie doplnkovej podpory	Keď majú možnosť, poskytnú im oblečenie, obuv, pomôcky.	Keď majú možnosť, poskytnú im oblečenie, obuv, pomôcky.	Ak je to možné a potrebné, deťom vie komunitné centrum poskytnúť obuv, oblečenie, pomôcky.
Priestory a personálne zabezpečenie služby	Jedna veľká miestnosť s vybavením aj pre aktivity detí predškolského veku. Službu vedie jeden pracovník.	Jedna veľká miestnosť s vybavením aj pre aktivity detí predškolského veku. Službu vedie jeden pracovník a asistent.	Jedna veľká miestnosť s potrebným vybavením pre aktivity detí predškolského veku. Službu vedie jeden pracovník.
Počet detí	Do 10	8	5
Vek detí	Od 3 rokov do predškolského veku.	Od 4 rokov do predškolského veku.	Od 4 rokov do predškolského veku.

4. Testovanie predškolákov v rámci predškolského klubu realizovaného v komunitnom centre

Na posudzovanie školskej zrelosti a kognitívnych schopností rómskych detí sa na Slovensku bežne používajú štandardizované metódy, ktoré z rôznych jazykových a kultúrnych príčin deti z prostredia marginalizovaných rómskych komunít oproti ich rovesníkom znevýhodňujú. Výsledky testovania konvenčnými psychologickými testami tak nesú v situácii posudzovania školskej zrelosti a mentálnej úrovne rómskych detí značné skreslenie v ich neprospech, dá sa teda polemizovať o ich relevancii.

V prostredí komunitného centra a v rámci neho realizovaných predškolských klubov však môžeme využívať aj štandardne používané metódy diagnostiky detí predškolského veku, pracujeme tu s nimi však inak. Testovanie predškolákov v komunitnom centre by malo vždy slúžiť len na sledovanie posunu daného dieťaťa a na odhalenie jeho silných a slabých stránok. Výsledky testovania tak sú správou o efektívnosti vzdelávania realizovaného v predškolskom klube, ktoré schopnosti sa nám pri práci s predškolákmi podarilo rozvíjať viac, a kde naopak vzniká priestor pre dôkladnejšie precvičovanie schopností.

Na celú diagnostickú situáciu musíme nahliadať veľmi opatrne. Pre deti predškolského veku je testovanie novým zážitkom, obzvlášť ak prebieha za prítomnosti osoby, ktorú nepoznajú a nerozpráva ich materinským jazykom. Pri testovaní verbálnych schopností sa tiež zvyrazňuje jazyková bariéra medzi examinátorom a dieťaťom, pre ktoré je slovenčina cudzím jazykom, s ktorým prichádzajú do styku len obmedzene. Je preto dôležité, aby na to examinátor myslel skôr, než začne robiť závery ohľadne verbálnej úrovne dieťaťa a to vo všetkých rovinách reči—lexikálne-sémantickej, foneticko-fonologickej, morfológicko-syntaktickej a pragmatickej. Jazyková bariéra tiež môže byť problémom pri zadávaní úloh, ktoré s verbálnou schopnosťou nesúvisia, alebo súvisia iba okrajovo. V tomto prípade môžeme využiť prekladateľa, ktorý

dokáže čo najpresnejšie preložiť zadanie úlohy do rómskeho jazyka tak, aby dieťaťu nenapovedal správnu odpoveď.

Oveľa dôležitejšie, ako odhadnutie aktuálnej schopnosti dieťaťa, alebo porovnanie s normou, je v tomto prípade posun, ktorý dieťa dosiahlo vďaka účasti v predškolskom klube. Naše odporúčanie je preto testovať na začiatku, v priebehu a na konci jedného školského roka.

Testovanie pre účely predškolských klubov by malo byť vždy realizované s ohľadom na kapacitu komunitného centra a na kapacity dieťaťa. Malo by byť realizované hravou formou. V tomto prípade môže byť testovanie realizované aj skupinovo, aby sa odbúraval stres dieťaťa z testovej situácie. Je to tiež opatrenie, ktoré je možné urobiť z časových dôvodov.

Testovali sme prierezovo oblasti hrubej a jemnej motoriky, grafomotoriky, orientáciu v priestore (hore, dolu, vpredu, vzadu, pravo-ľavú orientáciu na vlastnom tele aj na predmetoch), orientáciu v čase, vizuálnu a sluchovú pamäť, reč v lexikálne-sémantickej rovine, pragmatickej rovine a morfológicko-syntaktickej rovine, základné matematické myslenie a oblasť sociálnej a emocionálnej zrelosti.

Pri testovaní sme vychádzali najmä z publikácie Jiřiny Bednářovej a Vlasty Šmardovej Diagnostika dítěte předškolního věku, ktorá poskytuje prehľad o jednotlivých schopnostiach detí a v akom veku by sa mali približne upevňovať. Ako sme už spomínali vyššie, skôr ako na porovnanie oproti vekovej norme sme sa pri testovaní zameriavali na posun, ktorý jednotlivé deti dosiahli vo svojich schopnostiach. Na základe testovania bolo u detí zapojených do predškolských klubov zaznamenané zlepšenie v mnohých schopnostiach, ktoré nemôže byť prisúdené iba jednoduchému dozrievaniu centrálnej nervovej sústavy, ale je s najväčšou pravdepodobnosťou dôsledkom stimulácie kognitívnych schopností v predškolskej príprave realizovanej v komunitných centrách.

Prírastok schopností je vzhľadom na rozmanitosť komunit, ich odlišné potreby a odlišnú úroveň, s ktorou deti do predškolského klubu nastúpili, veľmi ťažké generalizovať. Medzi testovaním v polroku a na konci prázdnin sme však zaznamenali výrazný posun u väčšiny detí v receptívnej aj expresívnej schopnosti používať slovenský jazyk a chápať v ňom aj komplexné pokyny a to najmä u starších z predškolákov. Nastal nárast v oblasti grafomotoriky a jemnej motoriky všeobecne. Taktiež sa u všetkých detí zlepšila schopnosť sedieť a sústredene pracovať. Deti získali nové návyky v sociálnej, ako aj sebaobslužnej oblasti. Miera, v akej sa deti zlepšili v jednotlivých oblastiach sa však v jednotlivých lokalitách líšila, čo je pochopiteľné vzhľadom na odlišnú počiatočnú úroveň ako aj individuálny prístup kolegov zodpovedných za predškolské vzdelávanie.

5. Pedagogické aspekty

Táto časť publikácie môže pomôcť personálu v komunitných centrách (ďalej KC), pracujúcemu s rómskymi deťmi z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej MRK) s napĺňaním cieľa pripraviť ich na povinnú školskú dochádzku.

Jednou z hlavných príčin zlyhávania rómskych detí v školách je nedostatočná, až žiadna príprava predškolákov a predškoláčok na fungovanie v školskom prostredí. Pracovníci Karlovej univerzity robili pre mimovládnu organizáciu ETP Slovensko výskum, ktorý ukázal na priemerné dvojročné zaostávanie detí z vylúčených komunít už pri nástupe do základnej školy. Výsledky vzdelávania v našich školách podmieňuje aj dobré ovládanie vyučovacieho jazyka. Vzdelávanie žiakov z MRK tak býva sprevádzané predstavou o ich nízkom intelektu, pretože často nerozumejú, čo sa od nich vyžaduje, a ak aj pochopia, nedokážu sa dobre a pohotovo vyjadriť. Len minimum z nich má možnosť navštevovať materskú školu alebo aspoň časť jej aktivít v prípravnom ročníku. Napriek deklarovanej reforme školstva k dátumu vydania tejto publikácie nebola schválená povinná bezplatná predškolská dochádzka pre všetky deti.

Publikácia obsahuje program s konkrétnymi námetmi na prácu s rómskymi deťmi v predškolskom veku (5,5 – 6,5 roka) v KC. Rozpracovaný je na 11 mesiacov s časovou dotáciou 1,5 až 2,5 hodiny denne (napr. od 9.00 – 11.30). Program bol rok overovaný v troch centrách, ktoré prevádzkuje organizácia Človek v ohrození (KC v Kojaticiach, Petrovanoch a Sveržove, všetky v Prešovskom kraji). Spôsoby práce s deťmi a množstvo zvládnutého obsahu programu boli vzhľadom na odlišnosť komunít rôzne. Niekde zvládli celý program, niekde jeho časti.

Táto časť obsahuje:

- + nami formulované dve hlavné príčiny zlyhávania predškolákov z MRK a šesť nami navrhnutých oblastí, zameraných na rozvoj potrebných zručností (Tabuľka 1);
- + bližší popis uvedených príčin (nadstavba);
- + prehľad navrhovaných aktivít a postupov pre jednotlivé oblasti;
- + jedenásť prehľadov mesačných plánov pre predškolské kluby na školský rok.

Prílohy obsahujú:

- + 11 mesačných plánov s metodickými návrhmi;
- + 12 pracovných listov k plánom;
- + diagnostický nástroj na porovnanie pokroku detí v septembri, februári a na konci činnosti klubov;
- + návrh zariadenia a vybavenia predškolských klubov;
- + návrh týždenného rozvrhu predškolskej činnosti v KC.

5.1. PREČO?

V tejto kapitole veľmi stručne uvádzame dve najhlavnejšie príčiny školskej neúspešnosti detí z MRK, ich prejavy a dôsledky.

Tabuľka 1

Príčiny, ktoré tvoria tzv. sociálne znevýhodňujúce prostredie	Prejavy	Dôsledky	6 oblastí rozvoja v plánoch pre KC
1. Odlišné podmienky na plnohodnotný vývin dieťaťa	Zaostávanie v hrubej a jemnej motorike.	Problémy s rečou, písaním, čítaním atď.	Pohybové hry Grafomotorika
2. Rozdielne kultúrne a jazykové kódy, neprítomnosť takých podnetov, vecí a javov, ako očakáva škola	Odlišný materinský jazyk, nedostatočná slovná zásoba, nedostatok kníh, nástrojov na kreslenie i stimulujúcich hračiek, poznanie odlišných predmetov, javov, súvislostí, pravidiel ako majorita, nedostatočné hygienické návyky.	Problémy s adaptáciou (prispôbením sa) na školské prostredie, správaním a dodržiavaním školských pravidiel. Ťažkosti pri čítaní s porozumením a riešení bežných školských заданий a úloh.	Sociálny a emocionálny rozvoj. Rozvoj výslovnosti a slovnej zásoby (básničky, riekanky, pesničky, rozprávky, pojmy). Sebaobsluha/hygiena. Orientácia/matematické pojmy/farby.

Téme možností práce s matkami detí a s deťmi z MRK od najútlejšieho veku sa venuje OZ Cesta von <http://bit.ly/cestavon>.

5.2. AKO NA TO – ROZVOJ HRUBEJ A JEMNEJ MOTORIKY

V tejto časti uvádzame príklady, ako naprávať deficity hrubej a jemnej motoriky, spôsobené sociálne inak podnetným prostredím.

Rozvoj hrubej motoriky (zameraný na celkovú koordináciu pohybu)

- + lezenie po štyroch (ideálne od útleho veku),
- + skrížené cviky (pochodovanie – pravá ruka na pravé koleno, ľavá na ľavé, potom zmena – križom ľavá ruka na pravé koleno a opačne), pri vhodnej hudbe cvičiť 3 – 4 minúty,
- + chôdza po schodoch hore i dole,
- + skákanie na jednej i na oboch nohách s obratom,
- + beh vpred, otočka a späť; potom bez otočky a cúvame (rôzne súťaže, hry vonku),
- + chytanie a hádzanie loptičiek a lôpt rôznych veľkostí,
- + klasické detské hry vonku – skákanie cez gumu, skákanie škôlky, guľôčky do jamky a pod.

Rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky – príprava na písanie

- + modelovanie (plastelína, modelovacia hmota – ideálna je hlina – kladie väčší odpor, čím uvoľňuje napätie, dá sa vysušiť i vypáliť,

- + nácvik tzv. „štipkovitého úchopu“ (spôsob správneho držania pera),
- + triedenie drobných skladačiek, korálikov, gombíkov, kociek podľa druhu, tvaru či farby do mištičiek (poslúžia aj obaly na vajcia), vkladanie do výrezov podľa tvarov,
- + namáčanie rôznych tvarov do farieb a odtlačenie,
- + omotávanie vlnou (kolieska, srdiečka, kvietky...),
- + štipcovanie (prenášanie drobných predmetov s pomocou štipca na bielizeň alebo klieštikov),
- + navliekanie korálikov, jesenných plodov, nastrihaných slamiek a pod.,
- + odštipkávanie z cesta, plastelíny a pod.,
- + postupné prekladanie ceruzky medzi piatimi prstami tam a späť,
- + krčenie a trhanie papiera,
- + žmýkanie (napr. malej hubky, vypratých ponožiek či šiat pre bábiku),
- + vytlačanie šťavy z ovocia (napr. pomaranča),
- + nasávanie vody do prázdnych obalov od kozmetiky a následné stláčanie,
- + výroba papierových lôpt (trhať kúsky novín, zlepovať ich do gule pomocou lepiacej pásky),
- + posýpanie plochy natretej lepidlom múkou, cukrom, soľou, pieskom, semienkami a pod.: hráme sa, že „solíme“, najprv papier posolíme, a potom naň budeme písať.

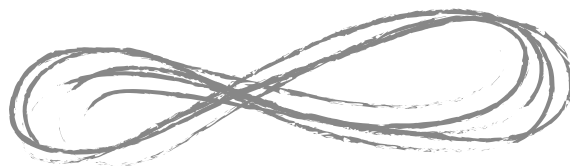




Grafomotorická rozcvička

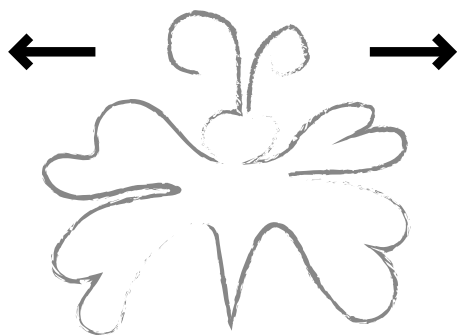
Kreslenie ležatých osmičiek - spolupráca ľavej a pravej hemisféry

Cvik je vhodné precvičiť ako rozcvičku pred písaním. Ležatú osmičku kreslí dieťa na tabuľu, alebo na veľký papier zvlášť ľavou, zvlášť pravou rukou, potom oboma rukami spolu. Dávame pozor na pretínanie sa „mašličiek“ v strede. Dysgrafici zvyknú kresliť namiesto osmičiek akési stlačené „O“. Chybu naprávame vedením ruky dieťaťa, cvičením vo vzduchu, a potom na ploche dovedy, kým začne kresliť správne.



Paralelné kreslenie oboma rukami (stromčeky, motýle)

Ak dieťa správne kreslí ležaté osmičky, každou rukou zvlášť i oboma naraz, prejdeme na obrázky, ktoré môže kresliť jedným ťahom oboma rukami naraz (napríklad vianočný stromček, motýľ, srdce...).



Prehľad cvikov na rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky, odporúčaných v našom programe:

- + vodorovné čiary (cesta),
- + malé bodky (mak, sypeme semienka kuriatkam),
- + krátke zvislé čiary zhora i zdola (tráva, dážď),
- + šikmé čiary,
- + kruhy krúžením,
- + ležaté osmičky ľavou rukou, pravou, oboma,
- + stromček, srdiečko, motýlik – oboma rukami,
- + vymalovať obrázok, dodržať okraje,
- + postava,
- + tvár – kruh,
- + vlnovky – voda (dolný oblúk),
- + horný oblúk (žabka skáče),
- + dodržiavanie ohraničenia pri vyfarbovaní obrázkov (maľovanky a pod.).

Pracovné listy k týmto cvičeniam sa nachádzajú v Prílohe. Čerpali sme z dostupných zdrojov (uvedené v časti Zdroje), samozrejme, nie sú povinné. Ďalšie vhodné prípravné cviky na rozvoj grafomotoriky nájdete tu: <http://bit.ly/grafomotorikazvyky> alebo v prílohe tejto publikácie: <http://bit.ly/stimulaciapisania>. Výborné nápady sú na portáli Eduworld, ďalej na portáli Pinterest <https://sk.pinterest.com/> či <https://www.dobre-napady.sk/> (nutná registrácia).

Predpokladom efektívnej nápravy chýb, ktorých sa deti z MRK v komunikácii dopúšťajú, je poznanie, kde je ich pôvod. Pôvod ich komunikačných problémov objasňuje text v rámečku.

5.2.1. RÓMSKY ETNOLEKT A KALKOVANIE

Schopnosť plynule komunikovať a vyjadrovať sa po slovensky v bežných komunikačných situáciách je problémom rómskych detí i dospelých. Dobrá komunikačná schopnosť je predpokladom úspešnosti v škole i na trhu práce.

Žiaci z odlišného jazykového prostredia by mali od 1. ročníka absolvovať postupný proces osvojovania si slovenského jazyka na komunikačnej úrovni a zároveň prístupu k učivu prostredníctvom konkrétnej slovnej zásoby z daného predmetu. V našich školách však nemajú žiaci s materinským jazykom rómskym štatút žiakov z odlišného jazykového prostredia. Slovenskú gramatiku sa učia ako deti, ktorých materinským jazykom je slovenčina. Nedostatočne rozvinuté komunikačné zručnosti v oblasti slovenského jazyka preto v predškolskej príprave vnímame ako našu prioritu.

Problém nespočíva len v odlišnom materinskom jazyku. Pre väčšinu detí je rómsky jazyk materinským jazykom a slovenčina je druhým (v rómsko-maďarských komunitách aj tretím jazykom). Väčšina detí z MRK však nehovorí dobre ani po slovensky, ani rómsky, ani maďarsky. Podľa autorov publikácie Mají na to (2013) sa v ich jazyku objavuje rómsky etnolekt slovenčiny a kalkovanie. Tento jav nie je obmedzený len na rómske etnikum – bežne sa objavuje u menšín v EÚ i v zámorí, kde sa, naopa, vzťahuje na pôvodných obyvateľov (Severná Amerika, Austrália, Nový Zéland...). Hendikep spočíva v tom, že materinský jazyk, odlišný od vyučovacieho jazyka, nie je a nebol v škole ani v rodine cielene podporovaný, čo sa mohlo dotknúť viacerých generácií. Ak rodičia bežne hovoria rómsky, ale nepodporujú používanie rómskeho materinského jazyka (napríklad prvé verbálne prejavy dieťaťa potláčajú v prospech sloven-

činy), nezíska žiak (budúci rodič) dobré základy ani v rómčine, ani v slovenčine. Namiesto bilingválneho dieťaťa, ktoré si každý ďalší jazyk mohlo osvojovať ľahšie, tak vyrastá dieťa bez solídnych základov prvého jazyka a každý ďalší jazyk si osvojuje horšie.

Etnolekt je neustálená forma nematerinského jazyka, napríklad špecifická rómska podoba hovorovej slovenčiny, češtiny alebo maďarčiny. Ide o neukončený proces jazykového prechodu od rómčiny k slovenčine (češtine, maďarčine); prenášanie štruktúry pôvodného jazyka do úradného jazyka (v našom prípade do slovenčiny) – napríklad dávanie prízvuku na inú slabiku, doslovný preklad (kalkovanie) niektorých slov a slovných spojení, prenášanie gramatických javov, fonologických špecifik atď.

Napríklad, ak dieťa povie „Poznám tú dievču,“ nesprávne použitie rodu vyplýva z faktu, že rómčina nemá stredný rod. Deti ďalej bežne hovoria „Ideme doma“ – pretože namiesto príslovkového určenia miesta použijú ablatív (8. pád). Deti vlastne kalkujú (doslovne prekladajú) rómsku vetu do slovenčiny. Rómčina má totiž na rozdiel od slovenčiny 8. pádov, odlišné skloňovanie, spoluhlásky indického pôvodu (čh kh, ph, th) – teda množstvo odlišností, ktoré by ľudia pracujúci s rómskymi deťmi mali poznať, aby mohli ich reč naprávať.

Rómsky etnolekt sa okrem kalkov prejavuje aj obmedzenou slovnou zásobou a s ňou spojeným zúženým pojmovým aparátom. Na rozdiel od rovesníka z majority dieťa z MRK nevie vysvetliť napr. pojmy „kaktus,“ „UFO“ či „zamat“ a sotva tieto výrazy porovná, či zovšeobecniť (ide o výrazy z prváckych učebníc, kde sa predpokladá, že im dieťa porozumie). Ale ak sa ho opýtame na rozdiel medzi železom a meďou, určite ich vysvetlí a dôjde aj k zovšeobecneniu, že sú to kovy. To je dôkaz, že pojmový svet detí nesúvisí s ich inteligenciou, ale s realitou, v akej žijú pred nástupom do školy – teda s odlišným jazykovým a kultúrnym kódom, o ktorých píšeme tu.

5.2.2. ODLIŠNÝ JAZYKOVÝ, KULTÚRNY KÓD

Problémom pri komunikácii detí z odlišného sociokultúrneho prostredia je aj nedostatočne rozvinutý jazykový kód (niektorí autori používajú pojem jazykové registre) a z neho vyplývajúce obmedzenia.

V polovici minulého storočia skúmal britský sociolingvista Basil Bernstein dôvody, prečo sú žiaci z nižších sociálnych vrstiev v škole neúspešní. Jeho zistenia ho viedli k vypracovaniu teórie jazykových kódov. Ak sa vplyvom sociálneho prostredia formuje u dieťaťa taká skúsenosť s používaním jazyka a reči, prostredníctvom ktorej dokáže riešiť bežné životné situácie, dieťa nadobúda rozvinutý jazykový kód. Ak si dieťa jazyk a reč osvojuje len v úzkej väzbe na konkrétne prostredie, tak sa tento jeho osobnostný potenciál nemôže dostatočne rozvíjať, vďaka čomu má obmedzený jazykový kód. Neskoršie výskumy ukázali, že mať rozvinutý alebo obmedzený jazykový kód neplatí všeobecne, ale vždy vo vzťahu k určitému sociálnemu kontextu, v ktorom sa používa. Ak sa žiaci, ktorí v škole neprospeievajú a vyznačujú sa (z pohľadu požiadaviek školy) obmedzeným jazykovým kódom, ocitnú vo vlastnom sociálnom prostredí sociokultúrne odlišnom od školského prostredia, ich jazykové prejavy nevykazujú znaky obmedzeného, ale iného (odlišného od školského) jazykového kódu.

Ak dieťa nepoužíva majoritný jazykový kód, neznamená to, že nie je schopné si ho osvojiť. V priebehu svojho poznávania sveta a socializácie sa s ním možno stretávalo, ale nepotrebovalo ho použiť.

Rozdiely v ovládaní jazykových kódov či registrov majú ďalekosiahle edukačné dôsledky a následne vplývajú aj na uplatnenie dieťaťa v živote. Rozvíjať jazykový kód detí s ohľadom na ich sociokultúrne zázemie je jednou z dôležitých funkcií predškolskej prípravy.

5.2.3. AKO NA TO – ROZVOJ KOMUNIKAČNÝCH ZRUČNOSTÍ

Ako sme spomínali v predchádzajúcej kapitole, rozvíjanie komunikačných zručností detí z MRK je jednou z dôležitých funkcií predškolskej prípravy, preto tejto téme venujeme v publikácii najväčší priestor. Popísať presné „recepty“ na rozvoj komunikačných zručností detí z MRK je však takmer nemožné. Dôležité sú správne podnety a vhodné komunikačné situácie. Aby rozvíjanie fungovalo, uvádzame niekoľko zásad, ktoré sa nám osvedčili.

Správny jazykový vzor pracovníkov KC

Medzi sebou i s deťmi sa rozprávame spisovnou slovenčinou, aby ju deti dostali „do ucha“. V prípade výrazne nárečového prostredia v obciach sa snažíme, aby slovenčinu deti počuli aspoň od niektorých pracovníkov, alebo ju používame pri priamej príprave „ako v škole“.

Pri komunikácii s deťmi nikdy nepoužívame detské džavotanie, nekomolíme slová, neopakujeme nesprávne slová a vetné konštrukcie. Chyby v reči priebežne citlivo opravujeme. V nastavených pravidlách stojí, že sa môžeme zasmiať, ale nevysmievame sa.

Je výhodné, ak pracovníci z rómskej komunity používajú kodifikovaný rómsky jazyk a prekladajú ho do spisovnej slovenčiny. Ak ovládajú len miestny rómsky dialekt, je dôležité, aby s deťmi nerozprávali len rómsky, ale paralelne prekladali do slovenčiny. Pre osobný rozvoj a rast detí je dobré, aby mali prístup ku kodifikovanej rómčine, ktorá znie v národnostnom vysielaní RTVS a „napočúvali si ju“.

Prítomnosť zahraničných dobrovoľníkov je skvelou príležitosťou, aby sa navzájom spoločne učili po slovensky.

Neustále verbalizovanie

Ide o slovné popisovanie/komentovanie všetkého, čo sa deje (napr. „Teraz si sadáme a obúvame topánočky, pozor na pravú a ľavú nohu. Papučky nezapodme dať pod lavičku.“ „Rozdá vame si papiere, pohľadáme žltú farbičku a budeme kresliť.“ „Jožko rozdáva hrnceky, budeme piť čaj...“ a pod.). Introvertnejší pracovníci menej rozprávajú, majú pocit, že asi od októbra už deti vedia, čo majú robiť. Práve vtedy sa však deťom častým opakovaním tvoria spoje a reč, ktorú počúvajú, dostáva zmysel. Úlohu „verbalizátorov“ postupne preberú deti, ale potrebujú dostatok času, aby si všetko dobre „napočúvali“ – veď to počujú len 1 – 2 hodiny denne v KC.

V procese verbalizovania deti získavajú novú slovnú zásobu (hlavne pri predmetoch a činnostiach, ktoré v komunite nepoznajú). Učia sa počúvať celé vety, učia sa porozumieť pojmom a chápať súvislosti. V druhom polroku sa väčšine detí „jazyky rozviažu“ a začnú verbalizovať aj ony.

Využívanie piesní, básničiek, hádaniek, rytmizácie, pohybových hier, roz-

právok, čítanie z kníh

Deti z MRK si v komunite užijú veľa rómskeho spevu, hluku a hudby, rady tancujú a spievajú. Predovšetkým ich však chceme pripraviť na školskú dochádzku v slovenskom jazyku. Môžu sa učiť aj nové rómske piesne či rečňovanky, ale v tom prípade je vhodné, aby ich učil „native speaker“ z komunity.

Zdroje

Slovenský folklór i detskí spisovatelia našťastie poskytujú množstvo materiálu, vhodného pre deti od najútlejšieho veku. Na trhu je množstvo adekvátnych kníh, CD a pracovných zošitov pre predškolákov; na internete sú dostupné pesničky, filmy, videá... So všetkými médiami však narábajme rozumne, dbajme na primeranosť veku. Nenechajme veľkú časť vzácneho času v KC deti bezmyšlienkovito sledovať pesničkové videá na Youtube.

Metodický postup - pesnička

Prvé riekanky spojené s pohybom sú najlepšou možnosťou, ako predškolákov v KC prinútiť rozprávať jazykom, ktorý poznajú málo alebo vôbec. Vždy však musíme docieľiť, aby dieťa rozumelo všetkým slovám v texte – len tak sa rozvíja slovná zásoba a zapadá do kontextu osvojovaného jazyka.

Ukážka metodického postupu pri pohybovej hre s pesničkou Oli, oli, Janko.

Text:

Oli, oli, Janko, kľakni na kolienko.
Umývaj sa, utieraj sa,
podopri si bôčky, chyt' sa za vrkôčky
a vyber si koho chceš, koho najviac miluješ!

<http://bit.ly/olijanko>

- + Je jedno, či deťom po prvýkrát predvedie pohyb s pesničkou niektorý zo zamestnancov/zamestnankyň KC, alebo ju uvidia na internete.
- + Podstatné je, aby po naučení pesničky vedeli ukázať, kde majú kolienko, bôčky, kde môžu byť vrkôčky.
- + Dôležité je, aby tieto slová spoznali aj v nezdobnej podobe (koleno, bok, vrkoč) a vedeli použiť aj v inom kontexte či význame. (Čo si môžeme udrieť, keď spadneme?)
- + Koleno má aj vodovod v KC, bôčik sa dá aj zjesť, vrkôčik nemusí byť upletený len z vlasov, ale aj z vlny...
- + S deťmi môžeme rozpútať debatu, či môže mať Janko vrkôčky, a či ich majú miestne dievčatá...
- + Na pesničku si môžeme spomenúť pri preberaní častí tela (V ktorej pesničke sme spievali o kolene a bokoch?) alebo pri pesničke Hlava, ramená, kolena, palce...

Toto je zručnosť pri rozvíjaní jazykového kódu, slovnej a pojmovej zásoby – nielen pesničku zaspievať, ale pochopiť obsah, jednotlivé slová vedieť použiť v inom kontexte. Uvedený proces trvá aj 2 – 4 mesiace, potom sa zrýchli.

Množstvo vhodného materiálu je na internete (napr. portál najmama.sk <http://bit.ly/riekanky-basnicky>).

Výborné sú všetky časti série Spievankovo (<http://bit.ly/spievankovoserie>), ktoré obsahujú množstvo základných detských piesní a riekaniek. Keď už deti spievajú spoločne so spevákmi, postupne treba od sledovania upustiť a nechať ich spievať samé.

Sledovanie výslovnosti, prevencia porúch učenia

V procese rozvíjania komunikačných zručností sledujeme okrem správnej slovenčiny aj výslovnosť (zajakavosť, sykavky a pod.). Možno sa do niektorého KC podarí zabezpečiť logopéda ktorý poradí, ako cvičiť a menší problém dokážete spoločne odstrániť. Vhodný materiál na riekanky rozvíjajúce reč a správnu výslovnosť nájdete aj tu:

<http://bit.ly/logopedickeriekanky>

Cviky na spoluprácu pravej a ľavej hemisféry (ležaté osmičky ľavou, pravou rukou a oboma, kreslenie dvoma rukami naraz, kríženie ľavá ruka – pravé koleno) sú výbornou prevenciou porúch učenia, ktoré sú u detí z MRK častejšie z vyššie uvedených dôvodov. Ak dieťa chytá písací nástroj ľavou rukou, necháme ho. Spočiatku si deti často mýlia ľavú a pravú stranu, možno nerozoznávajú farby, nezapamätajú si nové pojmy. Pracovníci v KC majú na začiatku pocit, že „nič som ich nenaučil/nenaučila, stále ideme od začiatku“. Musíme si uvedomiť, že architektúra detského mozgu dostane príchodom do KC „šok“ a musí sa celá prebudovávať. V druhom polroku sa väčšinou všetko poukladá a začnú fungovať i deti, ktoré dovtedy nepovedali ani slovo. Dôležité je nevzdávať sa, pokračovať podľa plánu v pravidelnej činnosti, opakovať pojmy pri každej príležitosti. Ani kvietok predsa neprestaneme polievať, lebo ešte nevykvitol.

Ak sa predsa nájdú deti, u ktorých nevidíme posun, alebo viac zaostávajú, môžeme rodičom poradiť, aby požiadali o psychologické vyšetrenie. V spolupráci so školou môžu potom žiadať o odklad školskej dochádzky. Ak už dieťa odklad malo, zrejme pôjde o niektorú z porúch učenia. Potom bude dieťa sledované v špeciálno-pedagogickej poradni, ktorá navrhne metódy intervencie a v škole bude postupovať podľa individuálneho plánu.

Prehľad básničiek a riekaniek, odporúčaných v našom programe (texty nájdete v plánoch na jednotlivé mesiace v 6. kapitole):

1. Ruky, ruky, ručičky,
2. Báseň pri umývaní rúk (D. Hevier),
3. Gúľalo sa, gúľalo,
4. Spadla hruška zelená,
5. Skáče žaba po blate,
6. Ika-tika, gymnastika,
7. O Mikulášovi,
8. O zime,

9. Kreslím kolo guľaté, a v ňom oči okaté,
10. Žblnká voda, žblnká, ženie rybku vlnka,
11. Adam v škole nesedel.

Prehľad slovenských a rómskych pesničiek, odporúčaných v našom programe na rozvoj slovnej zásoby:

1. Prší, prší,
2. Oli, oli, Janko,
3. Kolo, kolo mlynské,
4. Červené jabĺčko vo vrecku mám,
5. O Mikulášovi,
6. Jednoduchá vianočná koleda,
7. Tancuj, tancuj, vykrúcaj,
8. Odi-kalí mačkica,
9. Joj, mamo,
10. Duj, duj, duj, duj, deš u duj,
11. Tancovala babka s dedkom; Na Dorku je veľká ponosa,
12. Kukulienka, kde si bola,
13. Ide pieseň dokola.

Prehľad rozprávok, odporúčaných v našom programe:

1. O repe,
2. Medovníkový domček,
3. O Červenej čiapočke,
4. O vianočnom anjelikovi,
5. Ako dedko stratil rukavičku,
6. Išlo vajce na vandrovkú,
7. O siedmich kozliatkach,
8. Snehulienka a sedem trpaslíkov,
9. Tri prasiatka a vlk,
10. Hrnček, var!,
11. O repe,
12. L. Podjavorinská: Môj macík.

Prehľad tém odporúčaných v našom programe na rozvoj slovnej zásoby:

1. Predmety v kc (napr. Ceruzky, farbičky, pero, papier, bábika, lopta...),
2. Ovocie a zelenina (napr. Jablko, hruška, mrkva, banán, zemiak...),
3. Zvieratá, ktoré poznáme (pes, mačka, žabka, zajko, myška...),
4. Zima (sneh, ľad, vianoce, gule, snehuliak...),
5. Oblečenie (nohavice, bunda, čiapka, sveter, papučky...),
6. Základné časti ľudského tela (hlava, telo, ruky, nohy, vlasy, prsty, oči, uši, nos...),
7. Členovia rodiny (otec, mama, sestra, brat, babka...),
8. Jar (slnko, kvety, púpava, tráva, vtáčik...),
9. Šport (základné športy, ktoré poznáme – futbal, beh, plávanie, korčuľovanie...),
10. Leto (slnko, kvety, teplo, voda, zmrzlina),

11. Znázornenie činností podľa pokynov (zametať, hrať futbal),
12. Uhádnuť to, čo znázorňujú iní.

Uvedený zoznam je len návrhom, ďalšie texty nájdete v časti Odporúčané zdroje.

5.3. AKO NA TO - ROZVOJ MATEMATICKÝCH PREDSTÁV (+ ORIENTÁCIA A FARBY)

V úvode kapitoly považujeme za dôležité opäť pripomenúť, že všetky oblasti sa rozvíjajú spoločne – teda pri rozvíjaní matematických predstáv rozvíjame aj komunikačné schopnosti i jemnú motoriku. Zároveň deti spolupracujú, pracujú podľa pokynov, dodržiavajú pravidlá, počúvajú sa navzájom, pomáhajú si či riešia problémy – rozvíjajú sa teda aj ich sociálne a emocionálne zručnosti. Okrem toho sa dieťa učí sústrediť sa viac ako 20 minút, trénuje si pozornosť a pamäť. Rozvíjajú sa všetky kognitívne funkcie, celá osobnosť dieťaťa.

Aktivity, pri ktorých sa manipuluje s predmetmi, rozvíjajú pamäť, komunikáciu i reč a majú vplyv aj na rozvoj matematických predstáv a poznávanie pojmov. Ak napríklad budú deti triediť vrchnáčky z plastových fliaš a ukladať ich do vedierok podľa farieb, musia rozoznať farbu, pomenovať ju, chytiť do prstov a preniesť – teda musia aj myslieť, hovoriť aj trénovať úchop. Samotné triedenie podľa určeného vzoru je jednou z rozvíjaných matematických predstáv. Zároveň si deti osvojujú pojmy (názvy farieb, tvarov, predmetov), aby ich mohli podľa daných kritérií triediť. V predškolskom veku nejde o náročné matematické operácie – deti rozpoznávajú vzory, porovnávajú, triedia a nachádzajú následnosti.

Deti potrebujú poznať aj pojmy patriace k orientácii v priestore – teda pojmy vpravo – vľavo, hore – dole, pred – za, vpredu – vzadu atď. Len s touto pojmovou výbavou môžu zvládať orientáciu na číselnej osi, porovnávať väčšie a menšie čísla, zistiť, že pri sčítaní sa výsledok zväčšuje a pri odčítaní zmenšuje a môžu sa začať zaoberať geometriou.

Všetky metodické poznámky k rozvoju matematických predstáv nájdete v rozpracovaných plánoch programu v prílohe. V plánoch sa nachádzajú rozdelené do troch kategórií – orientácia, farby a matematické pojmy.

Pre ilustráciu uvádzame metodický postup pri vyvedení farby, orientácie a matematického pojmu. Metodický postup vychádza z princípu maximálneho názoru – najlepšie je to, čo sa dá vidieť, chytiť, počuť, ochutnať a ukázať na sebe i na ostatných. Pracovných listov na rozvoj matematických predstáv je preto medzi ostatnými PL najmenej – poslúži nám všetko okolo nás. Písaním rozvíjame v tomto období grafomotoriku. Cez vyfarbovanie deti ukážu, že poznajú farby a tiež vedú triediť vyfarbovaním (napr. vyfarbiť najväčší predmet na obrázku).

Ukážka postupu pri vyvedení farby

Pri vyvedení nového pojmu nechajme deti hádať. Čo je to? Môžu sa pýtať, my odpovedáme len áno – nie. Dajme zemiak do škatule a nechajme ju kolovať. Čo je to? Deti škatuľou hrkajú, počúvajú zvuk, poťažkávajú, hádajú. Je to kameň? Nie. (E: Čo si, to by inak búchalo...) Je to chlieb? Nie. (M: Ale chlieb nepočuť.) Je sa to? Áno! Varí sa to? Áno! Je to bandurka/zemiak? Áno!!! Vyberieme zemiak a už vyvedieme hnedú farbu. Hovoríme, na čo všetko sa zemiak používa, že je hnedý ako zem... Akej farby je pod šupkou? Akej farby sú hranolky, varené zemiaky? (Zopakujeme žltú.) Čo je ešte hnedé? Zaviazeme deťom oči a dáme im ochutnať kôrku

z chleba i kôru zo stromu. Hnedá farba sa deťom bude spájať so zemiakmi, chlebom a kôrou stromov... Potom vyberáme hnedú pastelku spomedzi ostatných, hnedý papier, hľadáme, kto má hnedé nohavice či bundu...

Ukážka postupu pri nácviku orientácie

Vpravo – vľavo. Vysvetlíme, ukážeme na sebe. Ak chceme ukázať na dieťať, musíme si ho postaviť pred seba, pretože my stojíme zrkadlovo. Zozadu mu hovoríme a dotýkame sa – tu máš pravú ruku, tu ľavú, tu právu nohu, tu ľavú, tu pravé uško, tu ľavé... atď.

Potom precvičujeme na bábikách, potom na obrázkoch, v priestore. Čo máme pri okne vpravo? (Obrázky.) Čo je pri obchode vľavo? (Pošta.) Čo je na obrázku hore, dole, vpravo? Precvičujeme neustále, pri všetkých príležitostiach.

Ukážka postupu pri nácviku matematických pojmov

Počítame – jeden, dva, tri... (preberáme asi od júna, ak deti zvládnu pojmy predtým). Používame rôzne prírodné i bežné predmety, obrázky, ukazujeme počet na rôznych predmetoch, na sebe, na obrázkoch, na kamienkoch vonku atď. Číslice nepíšeme, dôležité je spočítať a počet ukázať na prstoch. Môžeme porovnávať – kto má najviac, kto najmenej atď. Môžeme slovensky aj rómsky (jekh, duj, trin, štar, panč – možno sa na tieto výrazy chytia, lebo ich počuli doma). Šikovné deti nebrzdíme, ideme do piatich i viac. Necháme deti, nech sa učia navzájom – rovesnícke vzdelávanie výborne funguje aj pri matematike.

Prehľad nácviku matematických pojmov, orientácie v priestore a farieb, odporúčaných v našom programe:

1. vpravo – vľavo,
2. hore – dole, vpredu – vzadu, nad – pod,
3. kruh, guľa,
4. blízko – ďaleko,
5. menší – väčší,
6. menej – viac – rovnako,
7. kratší – dlhší, menší – väčší,
8. počítame – jeden, dva, tri (prípadne do päť i viac),
9. žltá, červená, zelená, modrá, biela, čierna, hnedá, oranžová, fialová, ružová – preberáme priebežne.

5.4. AKO NA TO – SOCIÁLNY A EMOCIONÁLNY VÝVOJ

Socializácia a vývoj emocionálnej inteligencie dieťaťa prebiehajú neustále, pri všetkých aktivitách, hrách i pri ceste do KC a späť.

Pri pozorovaní detí vidíme, či prejavujú radosť z diania, ako sa správajú k sebe navzájom, ako komunikujú, dodržiavajú pravidlá, riešia konflikty, ako si pomáhajú.

Najlepším vzorom sme my a naše správanie

Deti sa učia neustálym pozorovaním a napodobňovaním – preto najlepším príkladom v tom, ako sa majú k sebe správať, ako komunikovať či ako riešiť situácie sú samotní pracovníci KC. Stačí, ak sa oni budú správať tak, ako chcú, aby sa správali deti – a ony sa pridajú. Kto pracuje s rómskymi deťmi vie, ako rýchlo vedia odhadnúť človeka, ako sa vedia tešiť, smútiť i hnevať. Výborne čítajú z neverbálnej komunikácie, vycítia, kto ich má rád, kto je úprimný a kto nie.

Svet iných pravidiel

Dôležité je uvedomiť si, že deti z MRK prichádzajú zo sveta, kde platia iné pravidlá. Musia spoznať tie naše, prijať ich, rešpektovať a dodržiavať. Dostanú nové hranice, ktoré doma nepoznajú a zároveň sa im otvoria možnosti poznania, ktoré v komunite nezažijú. Vďaka ročnému pobytu v KC budú mať veľkú výhodu v porovnaní s deťmi, ktoré do školy nastúpia rovno z komunity, bez akejkoľvek predškolskej prípravy.

Každé KC má svoje pravidlá, ktoré staršie deti už poznajú. Môžeme ich poprosiť, aby ich vysvetlili predškólakom, aby sa stali ich tútormi. Na túto formu zodpovednosti sú deti zvyknuté z domu a rady sa jej ujmu. Keďže predškóľáci nevedia čítať, pripravíme pre nich aj pravidlá vo forme piktogramov. Výbornou formou je, ak sa pravidlá tvoria priebežne, v procese – deti lepšie chápu, prečo je dôležité ich dodržiavať. Deti z MRK však majú jazykovú bariéru a v období začiatku dochádzky do klubu, kedy je najvhodnejší čas na tvorbu pravidiel, nekomunikujú po slovensky, alebo nepoznajú potrebné výrazy. Čo v takom prípade? Pravidlá by mali mať formu spoločnej dohody. Napríklad, aby chodili načas. Keď začneme zaujímavú hru – tí čo prišli neskôr sa nevedia zapojiť. „Čo urobíme, aby s nami mohli hrať aj Jurko, Jožko a Majka? Ako sa dohodneme?“ A necháme im čas rozmyšľať, rozprávať. Možno sa spoločne dopracujeme k pravidlu, ak nie – vytvoríme ho sami, a ak chodia neskoro, spýtame sa, ktoré z pravidiel porušili. Možno sa nám podarí na ďalšom dohodnúť o mesiac, možno o dva. Fungujúce pravidlá navodia v dieťati pocit bezpečia – tu sa nebije, vypočujú si ma, nikto ma nevysmeje, všetko má svoje miesto atď.

Dostatok podnetov z rôznych situácií

Aby deti z MRK mohli poznať okrem KC a osady aj iný svet, je dôležité „ísť von“ – teda uskutočniť rôzne výlety, ísť na zmrzlinu či pizzu, navštíviť kino, bábkové divadlo a pod., podľa možností KC.

Kruhy

Sedenie v kruhu je výborná forma, ako sa spolu rozprávať na rôzne témy. V kruhu sú si všetci rovní, nikto nie je vpredu, nikto vzadu, kruh navodzuje pocit bezpečia. Kruh má svoje pravidlá (počúvame sa, rozpráva len jeden), dodržiavaním ktorých vieme dosiahnuť stanovené ciele. S deťmi sa rozprávame na rôzne témy – čo je nové, čo zažili, čo sa im páči, nepáči, čo robili a čo by chceli robiť. Hovoríme o problémoch, ktoré sa vyskytli a necháme ich navrhnúť riešenia, ale i o veciach, ktoré ich čakajú a necháme ich tvoriť očakávania. Je to vhodný priestor na témy rozvíjajúce slovnú zásobu, na osvojovanie farieb, čítanie rozprávok, spev či recitovanie.

V kruhu sa rozvíjajú sociálne a komunikačné zručnosti a emocionálna inteligencia. Deti sa učia počúvať sa navzájom, neskákať si do reči, vyjadriť svoj názor, dozvedajú sa nové pojmy a upevňujú si ich.

Hry

Neoddeliteľnou súčasťou predškolských klubov sú samozrejme hry. Didaktické, dramatické i také obyčajné – na dvore, s hračkami v klube a podobne. Okrem samotnej hry sa deti učia dodržiavať pravidlá, spolupracovať, komunikovať, učia sa nové pojmy. Pre ilustráciu uvádzame niekoľko príkladov hier, ktoré naozaj „fungovali“.

Vymenia si miesta

Sedíme v kruhu. Učiteľka dáva pokyny: „Vymenia si miesta tí, ktorí majú papuče!“ „Tí ktorí prišli z tej a tej ulice!“ „Tí, ktorí mali na desiatu rožky!“ atď. Modifikácia: Pokyny zadáva dieťa. Chvíľu to trvá, ale postupne sa to naučia všetky deti a vymýšľajú kreatívne pokyny typu: „Vymenia si miesta tí, ktorí včera v televízii pozerali seriál!“

Tanec Diamant

Na rôzne druhy rytmickej hudby deti tancujú na štyri svetové strany. Stoja v usporiadaní do kosoštvorca, prvé dieťa predcvičuje, po zmene hudby sa deti otočia v smere hodinových ručičiek a predcvičuje ten, ktorý je prvý vpravo. Rýchla rytmická hudba rozprúdi ich energiu, pomalá, upokojujúca slúži na stlmenie.

Chrbátiková pošta

Podľa vzoru (nakresleného na papieri alebo pošepkaného do uška) prstom kreslíme písme-ná alebo jednoduché obrázky na chrbát dieťaťa pred sebou vo dvojici, v rade alebo v kruhu. Variant: súťaž – 2 rady, posledný kreslí „poslaný“ obrázok na tabuľu.

Autobus

Hráme sa v triede – jeden žiak je šofér, autobus ide do zákruty, všetci sa nakláňame, brzdi-me. Autobus zastane – niekto nastúpi, vystúpi... Variant: kontrola cestovných lístkov – musíme povedať svoje meno, bydlisko.

Dážď

Sedíme v kruhu, postupne jemne klopkáme prstami, prejdeme na tleskanie, plieskania, búrka sa zhoršuje, pribúda vietor (šššš), až dupeme nohami (hrmí). Potom búrka odchádza, jednotlivé činnosti opakujeme v opačnom poradí, až úplne stíchneme. Dôležité je udržať postupnosť činností (ako futbalová vlna), čím si deti precvičujú sústredenie a pozornosť.

Čo sa zmenilo?

Deti sa pozerú na človeka alebo si prezrú obrázok/predmety pod šatkou alebo pár predmetov poukladaných na zemi v obruči na cvičenie. Potom sa na chvíľu otočia a vedúci hry vymení

niečo na sebe, na obrázku, či na veciach poukladaných v obruči. Čo sa zmenilo? Kto si to všimol?

Hojdačka

Dieťa si ľahne na deku, všetci spolu ju chytíme a spoločne jemne hojdáme[10]. Aktivite predchádza rozhovor o bezpečnosti, o bábätkách, pokoji, starostlivosti a podobne.

Kufor

Hádanie obrázkov, ktoré hádajúci nevidí, podľa nápovede ostatných. Hľadané slovo nesmú vysloviť, len opísať. Napríklad na obrázku je kočík, ostatní ho nevidia. Pýtajú sa – je to jedlo? (Nie.) Je to z dreva? (Nie.) Máme to doma? (Áno.) atď...

Rolové hry

Rolové hry považujeme za zvláštnu kategóriu hier. V našom kontexte ide o hry imitujúce bežné činnosti dospelých. K týmto hrám je potrebné vhodné vybavenie a rekvizity. Pri hre na domácnosť je to detská kuchynka s riadikmi (vyhovujú aj plastové poháre, nádoby a pod.), bábiky, kočík, oblečenie, zopár jednorazových papierových plienok; pri hre na lekára biela košeľa alebo plášť, starší fonendoskop, vyradená lekárnička, pár papierov na „recepty“, pri lekárni vyradené škatuľky a fľaštičky od liekov (prázdne); pri hre na obchod prázdne obaly, nákupný košík, plastové peniaze. Jednotlivé rekvizity sa osvedčilo mať v označených škatuliach, ktoré si deti rýchlo vedia rozložiť a navodiť atmosféru. Sledovať deti pri rolovej hre je výborný diagnostický nástroj. „U lekára“, „v lekárni“ a „v obchode“ väčšinou začnú komunikovať slovensky, v „domácnosti“ zase rómsky. Nestranný poslucháč si vypočuje prehrávanie celých replík, ktoré deti zažili a počuli doma a v spomínaných reáliách. Mama varí, otec ide do práce, mama sa s deckom vyberie k lekárovi, potom do lekárne a na nákup. Stretnú tetu, ohovoria susedu, povedia si, čo budú variť. Potom doma varia a upratujú. Potom príde otec, dostane ješť, občas majú „bašavel“. Opäť sa rozvíja komunikácia a sociálne zručnosti. Samozrejme, nezabúdame na hru na školu, ale predškolační nemajú so školou skúsenosť, budú prehrávať situácie z KC. Tu by sa s nimi mohli zahrať naozajstní školáci (napríklad cez prázdniny) – oni budú učiteľmi, predškolační žiakmi. Deti tieto hry veľmi obľubujú.

Prehľad tém podporujúcich sociálny a emocionálny vývoj, odporúčaných v našom programe:

1. Mená dospelých a kamarátov v KC,
2. Pravidlá KC a pravidlá hier,
3. Čarovné slovíčka – pozdraviť, poprosiť, poďakovať,
4. Môj kamarát,
5. Príprava darčeka pre kamaráta, obdarovanie,
6. Moje obľúbené zvieratko,
7. Karneval,
8. Emócie – veselý, smutný, nahnevaný, šťastný,
9. Návšteva školy,
10. Výlet.

5.5. AKO NA TO – SEBAOBSLUHA A HYGIENICKÉ NÁVYKY

Prehľad tém na nácvik sebaobsluhy a získavanie hygienických návykov, odporúčaných v našom programe:

1. Použitie toalety, hygiena,
2. Prezúvanie, prezliekanie, ukladanie,
3. Hygiena pri čistení nosa,
4. Umývanie zubov, čistenie umývadla,
5. Stolovanie, umývanie a ukladanie riadu,
6. Upratovanie hračiek v KC, utieranie prachu, zametanie,
7. Hygiena nechtov a vlasov,
8. Čistenie obuvi,
9. Pranie drobného šatstva.

Ministerstvo školstva Českej republiky v roku 2011 vydalo Desatoro pre rodičov detí predškolského veku, ktoré ponúka rodičom základnú orientáciu, k čomu majú viesť svoje deti v predškolskom období. Materiál zahŕňa a vysvetľuje desať okruhov výchovných a vzdelávacích predpokladov úspešného predškolačka. Pre prípravu na písanie a pre rozvoj grafomotoriky je podľa tohto desatora dôležité, aby dieťa zvládlo koordináciu ruky a oka, jemnú motoriku a pravo-ľavú orientáciu. Slovenské ministerstvo školstva podobný materiál nevydalo.

Materiál však vychádza z predpokladu, že dieťa pochádza z prostredia, kde boli od jeho narodenia vhodné podmienky na jeho všestranný vývin. Malo pravidelnú vyváženú stravu, dostatok priestoru na lozenie po štvornožky, množstvo podnetov na skúmanie, uchopovanie, čítali sa mu knižky, samé si listovalo v obrázkových knihách, malo k dispozícii ceruzky, farbičky či papiere. Rodičia s ním chodili do kina, do obchodných centier, pozerali spolu rozprávky a komentovali ich. Jeho mozog nebol ohrozený toxickým stresovým hormónom, ktorý sa u detí vyplavuje, keď vnímajú stres ich matiek a rodiny – stres z chudoby, nedostatku jedla, z toho, čo bude.

Dieťa spĺňa požiadavky pripraveného predškolačka, ak:

1. je zručné pri zaobchádzaní s predmetmi dennej potreby, hračkami, pomôckami a nástrojmi (pracuje sa stavebnicami, modeluje, strihá, kreslí, maľuje, skladá papier, vytrháva, nalepuje, správne otáča listy v knihe a pod.);
2. zvláda činnosti s drobnejšími predmetmi (koráliky, drobné stavebné prvky a pod.);
3. ceruzku drží správne, teda dvoma prstami s tretím podloženým, s uvoľneným zápästím – takzvaný štipkový úchop;
4. vedie stopu ceruzky, ťahy sú pri kreslení plynulé (obkresľuje, vyfarbuje, v kresbe pribúdajú detaily i vyjadrenie pohybu);
5. vie napodobniť základné geometrické obrazce (štvorec, kruh, trojuholník, obdĺžnik), rôzne tvary (napríklad aj písmená);
6. rozlišuje pravú a ľavú stranu, pravú aj ľavú ruku (môže spraviť chybu);
7. radí spravidla prvky zľava doprava;
8. používa pravú či ľavú ruku pri kreslení či v iných činnostiach, kde sa preferencia ruky uplatňuje (je pri tom zrejmé, či je dieťa pravák alebo ľavák).

Zdroj: <http://bit.ly/desatoropredskolaka>

Nasledujúce strany obsahujú návrh obsahu činnosti predškolských klubov v KC rozpracovaný na 11 mesiacov (od septembra do júla), na 1,5 – 2,5 hodiny denne podľa podmienok KC. Rozpracované plány s opísanými zdrojmi, textami riekaniek a pesničiek, pomôckami, metodickými poznámkami a pracovnými listami sa nachádzajú v prílohe publikácie.

5.6. NÁVRH MESAČNÝCH PLÁNOV PRE PREDŠKOLSKÚ VÝCHOVU V KC

September

Sociálny a emocionálny rozvoj	Moje meno. Mená nových kamarátov, mená zamestnancov KC
Slovná zásoba: básnička/riekanka rozprávka	Pomenovanie predmetov a hračiek v KC Ruky, ruky, ručičky O repe
Sebaobsluha	Umývanie rúk, používanie WC, obúvanie, obliekanie, správne stolovanie
Orientácia	Orientácia v KC a v okolí KC
Farby	Žltá
Grafomotorika	Uvoľňovanie ramenného pletenca, ramena, lakťa, zápästia – čmáranie veľkých kruhov a ležatých osmičiek
Pohybové hry	Oli, oli, Janko
Piesne – slovenská, rómska	Prší, prší; Odi kali mačkica

Október

Sociálny a emocionálny rozvoj	Vyjadrenie pocitov pomocou obrázkov Čarovné slovíčka
Slovná zásoba: básnička/riekanka rozprávka	Jesenné plody, ovocie, zelenina Gúľalo sa, gúľalo Medovníkový domček
Sebaobsluha	Obúvanie, vyzliekanie, ukladanie topánok a odevov, umývanie hrnčiekov, tácok, utieranie stola. Uterák – utierka
Orientácia	Hore, dole
Farby	Červená
Grafomotorika	Bodky – sypeme mak na buchty
Pohybové hry	Zlatá brána
Piesne – slovenská, rómska	Červené jabĺčko; Joj, mamó

November

Sociálny a emocionálny rozvoj	Hra: Stratil sa mi kamarát
Slovná zásoba básnička/riekanka rozprávka	Stromy, kríky, listy, žabka Spadla hruška zelená O Červenej čiapočke
Sebaobsluha	Čistenie zúbkov, umývanie umývadla, vešanie uterákov. Hubka na riad, na umývadlo, čistiace prostriedky
Orientácia	Vpredu, vzadu
Farby	Zelená
Grafomotorika	Krátke zvislé čiary, tráva, plot
Pohybové hry	Skáče žaba po blate
Piesne – slovenská, rómska	Pod oknom, za oknom stojí Mikuláš; Duj, duj

December

Sociálny a emocionálny rozvoj	Príprava a darovanie darčiek kamarátom; vianočné posedenie
Slovná zásoba: básnička/riekanka rozprávka	Vianočné reálie O vianočnom anjelikovi
Sebaobsluha	Vianočné prestieranie, stolovanie
Orientácia	Vpravo – vľavo
Farby	Modrá
Grafomotorika	Šikmé čiary – dážď
Pohybové hry	Znázornenie slov pohybom (stromček rastie, zdobíme ho, zvoní zvonček...), hádanie, čo znázorňujeme.
Piesne	Lubovoľná vianočná koleda

Január

Sociálny a emocionálny rozvoj	Moje obľúbené zvieratko
Slovná zásoba: básnička/riekanka rozprávka	Zima Už je zima, už je tu Ako dedko stratil rukavičku

Sebaobsluha	Čistenie nechťov, česanie
Orientácia	Vpravo – vľavo, hore – dole, vpredu – vzadu, nad – pod
Farby	Biela
Grafomotorika	Vodorovné čiary – cesta
Pohybové hry	Ika-tika, gymnastika
Piesne – slovenská, rómska	Tancuj, tancuj, vykrúcaj; O poštaris

Február

Sociálny a emocionálny rozvoj	Karneval – dieťa predstaví svoju masku na karnevale, tancuje a baví sa s ostatnými deťmi, aktívne sa zúčastní súťaží, zatlieska ostatným, teší sa z výhry, rozdelí sa so sladkosťami (všetko sú dôkazy jeho sociálnej a emocionálnej zrelosti)
Slovná zásoba: Rozprávka	Časti ľudského tela Išlo vajce na vandrošku
Sebaobsluha	Očistiť si topánočky
Orientácia	Neustále opakujeme vpravo – vľavo, hore – dole, vpredu – vzadu; nové – nad, pod.
Matematické pojmy	Menej, viac
Farby	Čierna
Grafomotorika	Pokus o nakreslenie hlavy. Riekanka – Kreslím kolo guľaté a v ňom oči okaté...
Pohybové hry	Hlava – ramená – kolená – palce, kolená – palce – kolená – palce, hlava – ramená – kolená – palce, oči – uši – ústa – nos.
Piesne – rómska	Odi kaľi mačkica Le foroħa denašel. /Džadža naladža, mepal tute nadžava:/ (opakujeme kvôli nácviku čiernej farby)

Marec

Sociálny a emocionálny rozvoj	Dodržiavanie pravidiel hry
Slovná zásoba:	Rodina
Rozprávka	O siedmich kozliatkach

Sebaobsluha	Upratovanie hračiek v KC, utieranie prachu, zametanie
Orientácia	Opakujeme vpravo – vľavo, hore – dole, vpredu – vzadu, nad – pod. nové – blízko, ďaleko
Farby	Hnedá
Grafomotorika	Pokus o nakreslenie postavy (mama, otec, brat, ja...).
Pieseň + pohybová hra	(K téme rodina.) Tancovala babka s dedkom, rozsypali múku s vrecom. Počkaj, počkaj, babka stará, čo si múku rozsypala! A na rovnakú melódiu: Na Dorku je veľká ponosa, ponosa, že si strká prsty do nosa, do nosa. /:Nerobže to, milá Dorka, budeš mať nos jak uhorka.:/

Apríl

Sociálny a emocionálny rozvoj	Emócie – veselý, smutný
Slovná zásoba	Jar
Rozprávka	Snehulienka a sedem trpaslíkov
Sebaobsluha	Vyfúkať nos, použiť vreckovky, servítky alebo toaletný papier, vyhodiť, umyť ruky
Orientácia a matematické pojmy	Menej – viac – rovnako
Farby	Oranžová/pomarančová
Grafomotorika	Tvár – veselá/smutná (kruh)
Pieseň + pohybová hra	Kukulienka, kde si bola?

Máj

Sociálny a emocionálny rozvoj	Emócie – zlostný, šťastný
Slovná zásoba:	Šport. Športy ktoré poznáme + jeden nový Rozvoj sluchového vnímania – určovanie prvej hlásky v slove (Eva – E; stôl – s...)
Rozprávka	Tri prasiatka a vlk
Orientácia a matematické predstavy	Kratší – dlhší, menší – väčší

Farby	Fialová
Grafomotorika	Vlnovky – voda. Básnička: Teč, vodička, teč a teč, a ty, ruka, neuteč! Teč, vodička, teč a teč, už môžeš ísť, ruka, preč! (báseň pri umývaní rúk)
Pohybové hry a piesne	Ide pieseň dokola, okolo stola la la, Ide pieseň dokola, okolo stola. Ide pieseň krásne, Janko nám ju začne... (mená sa menia)

Jún

Sociálny a emocionálny rozvoj	Tešíme sa do školy – návšteva školy; stretnutie s pani učiteľkou, rozprávanie o škole, o pravidlách, o učebných pomôckach, o budúcich kamarátoch
Slovná zásoba	Leto
Rozprávka	Hrnček, var!
Sebaobsluha	Opakujeme
Orientácia a matematické predstavy	Počítame – jeden, dva, tri
Farby	Ružová
Grafomotorika s riekankou a pohybom	Horný oblúk s básničkou Skáče žaba po blate
Pohybové hry	Opakujeme
Básnička	Adam v škole nesedel

Júl

Sociálny a emocionálny rozvoj	Upevňujeme získané zručnosti
Slovná zásoba: Rozprávka – čítanie z knihy	L. Podjavorinská: Môj macík
Sebaobsluha	Pranie ponožiek, malej bielizne; žmýkanie, vešanie, štipcovanie Umývanie bábik, pranie a vešanie ich oblečenia
Orientácia a matematické predstavy	Opakujeme, upevňujeme v reálnych situáciách

Farby	Opakujeme, upevňujeme v reálnych situáciách
Jemná motorika a grafomotorika	Kreslenie na chodník, na papier; vyfarbovanie maľovaniek, žmýkanie bielizne, štipcovanie, hry na dvore – v piesku, s vodou a pod.

ZOZNAM SKRATIEK

KC – komunitné centrum

PL – pracovný list

VYSVETLENIE POJMOV, AKO ICH POUŽÍVAME V TEJTO PUBLIKÁCI

Dieťa z MRK – dieťa z marginalizovanej rómskej komunity. Ide o koncentráciu Rómov, ktorí trpia vysokou mierou sociálnej exklúzie a deprivácie.

Dieťa zo SZP – dieťa zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia vzhľadom na súčasné požiadavky školského kurikula...

Z rodového hľadiska – pojmom personál pomenúvame pracovníkov a pracovníčky, zamestnancov a zamestnankyne, dobrovoľníkov a dobrovoľníčky, ktorí pôsobia v KC.

6. Použitá literatúra

BOŘKOVCOVÁ, Máša, 2007. Romský etnolekt češtiny. Signeta7. ISBN 80-903325-3-6.

KOLEKTÍV, 2005. Pracovný materiál pre nultý ročník základnej školy. 1. časť. [online]. Prešov: Rokus. 1. vydanie. ISBN 80-89055-59-1. Dostupné na: <http://goo.gl/olaFOL>.

KOLEKTÍV, 2013. Mají na to – Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ. [online]. Praha: Člověk v tísní, o. p. s. Dostupné na: <http://majinato.cz/>.

LEHOCZKÁ, Sylvia – RÉVÉSZOVÁ, Zuzana, 2013. Stratégie pedagogickej asistencie v inkluzívnej škole. MPC Bratislava. ISBN 978-80-8052-546-0. Dostupné na internete: http://web.eduk.sk/stahovanie/ucebne_zdroje/pa_3_Lehoczka_Reveszova.pdf

MAČÁKOVÁ, Slávka a kol., 2016. Učíme sa učiť sa. Skúsenosti – výsledky – odporúčania. [online]. Košice: ETP Slovensko. Dostupné na: http://etp.sk/wp-content/uploads/2016/11/ETP-Uci-me-sa-ucit-sa_web.pdf

PAYNE, Ruby Ketal, 2010. Mosty z chudoby. Košice: Equilibria. 1. vydanie. ISBN 978-80-89284-53-5.

ŠEBKOVÁ, Hana – ŽLNAYOVÁ, Edita, 2002. Romaňi čhib. Učebnica rómčiny. Košice: Bohemia kontakt. ISBN 80-968784-0-9.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2007. Diagnostika dítěte předškolního věku. Brno: Computer Press.

ODPORÚČANÁ LITERATÚRA

LUKŠÍK, Ivan a kol., 2013. Ideme do škôlky. Príručka pre vzdelávanie detí z marginalizovaných rómskych komunít v materskej škole. OZ Prevencia AD Pezinok.

MAČÁKOVÁ, Slávka a kol., 2016. Učíme sa učiť sa. Skúsenosti – výsledky – odporúčania. [online]. Košice: ETP Slovensko. Dostupné na: http://etp.sk/wp-content/uploads/2016/11/ETP-Uci-me-sa-ucit-sa_web.pdf

MIŇOVÁ, Monika – NIŽNÍKOVÁ, Janka, 2017. Stimulačný program pre neformálne vzdelávanie. Manuál pre pedagogických zamestnancov k neformálnemu vzdelávaniu. [online]. Bratislava: MPC. Dostupné na: <file:///C:/Users/OZ/Desktop/Stimula%C4%8Dn%C3%BD%20program%20pre%20neformalne%20vzdelavanie.pdf>

VANČÍKOVÁ, Katarína a kol., 2017. Inklúzia Rómov od raného detstva. Správa o inklúzii Rómov vo vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve. Slovenská republika. RECI. [online]. ISBN:

978-80-89571-16-1. Dostupné na: <https://docplayer.net/72256208-Inkluzia-romov-od-rane-ho-detstva.html>

ĎALŠIE ODPORÚČANÉ ZDROJE

Cviky na tréning jemnej motoriky a správne držanie pera:

<http://www.ako-spravne-pisat.sk/video-trening-jemnej-motoriky-pomoze-k-spravnemu-pisaniu/>

Vhodné prípravné cviky v správnom poradí podľa stupňa obťažnosti:

<http://www.ako-spravne-pisat.sk/uvolnovacie-cviky/>

alebo V prílohe tejto publikácie: <file:///C:/Users/OZ/Desktop/Stimula%C4%8Dn%C3%BD%20program%20pre%20neformalne%20vzdelavanie.pdf>

Výborné nápady na portáli Eduworld: <https://eduworld.sk/>

Pinterest <https://sk.pinterest.com/> či <https://www.dobre-napady.sk/> (registrácia nutná)

Básničky, riekanky na portáli Najmama.sk <https://najmama.aktuality.sk/aktivity/riekanky-a-basnicky/>

Logopedické riekanky: <https://eduworld.sk/cd/zuzana-granska/2206/logopedicke-riekanky-na-rozvoj-reci>

ZDROJE OBRÁZKOV V PRACOVNÝCH LISTOCH

PL 1– 4, 7,13:

<http://www.ako-spravne-pisat.sk/uvolnovacie-cviky/>

PL 6:

<https://www.hracickove.cz/resize/e/1200/1200/files/imported/uploads/products/img/file1461353482.jpg>

<https://cdn.myshoptet.com/usr/www.jbmodel.sk/user/shop/big/4348.png?592b54db>

<https://i.cdn.nrholding.net/30968099/1000/1000>

http://velkoobchod.carero.cz/IMGCACHE/_14/14584_0a.jpg

<https://im9.cz/sk/iR/importprodukt-orig/b5c/b5c0ec7bcb06cf6b6406c3a-a1e43c468--mmf250x250.jpg>

PL 8:

<http://www.vira.cz/img-obrazky/omalovanky/pojd-buhmarad.gif>

PL 9 – 12: KOLEKTÍV. 2005. Pracovný materiál pre nultý ročník základnej školy. 1. časť. [online]. Prešov: Rokus. 1. vydanie. ISBN 80-89055-59-1. Dostupné na: gool.com/olaFOL.

PL 12:

<https://i.pinimg.com/236x/e3/b9/d9/e3b9d9f4abe2c0d4c857bd356686d772.jpg>

[1] Zdroj fotografií: <https://babetko.rodinka.sk/starame-sa/grafomotorika-kreslenie-pisania/9-jednoduchych-aktivit-pre-rozvoj-jemnej-motoriky-ruky/>

[2] **LEHOCZKÁ, S. – RÉVÉSZOVÁ, Z.**, 2013. Stratégie pedagogickej asistencie v inkluzívnej škole.

[3] Upravené podľa **MAČÁKOVÁ, S.** a kol., 2016. Učíme sa učiť sa. Skúsenosti – výsledky – odporúčania, str. 114 – 115.

[4] Neukončený proces jazykovej premeny z rómčiny na slovenčinu (napríklad prízvuk, gramatické javy, fonologické špecifiká...).

[5] Prenášanie gramatických štruktúr pôvodného jazyka (napríklad doslovné prekladanie).

[6] **BOŘKOVCOVA, Máša**, 2007. Romský etnolekt češtiny.

[7] **Kolektív**. Mají na to – Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ, 2013, str. 53.

[8] Upravené podľa **ŠEBKOVÁ, ŽLNAYOVÁ**, 2002. Romaňi čhib. Učebnica rómčiny, str. 15, 217.

[9] **PAYNE et al.**, 2010. Mosty z chudoby.

[11] <http://www.ako-spravne-pisat.sk/z-desatora-pre-rodicov-predskolaka/>

[12] <http://www.ako-spravne-pisat.sk/z-desatora-pre-rodicov-predskolaka/>

7. Mesačný plán pre predškolské kluby

September

Rozpis	Metodika	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Moje meno, mená nových kamarátov Pravidlá správania sa v KC	Komunita – učíme sa sedieť v kruhu, rozprávať a vzájomne sa počúvať, ako zaobchádzame s hračkami, pomôckami, čo kam patrí.
Slovná zásoba	Pomenovať predmety, hračky, činnosti v KC. Rozprávať sa o veciach a ich používaní: – ukazujeme predmety a deti ich pomenujú; – určené predmety prinesú. Skrývačka – hľadáme ukryté predmety, pomenujeme ich.	Pomôcky, ktoré budú používať, hračky, s ktorými sa budú hrať.
Básnička/riekanka	Ruky, ruky, ručičky, máte čisté prstíky? Máte čisté dlane? Zatlieskame na ne. (Pojem ruky, prsty, dlane – ukazujeme, krúžime rukami, prstami, ukážeme dlane.)	
Rozprávka	O repe – odporúčame z obrázkovej knižky, alebo http://bit.ly/ovelkejrepe (česky, odporúčam vypnúť zvuk a pre-rozprávať rozprávku)	Knižka O repe, alebo obrázky, alebo video.
Sebaobsluha	Umývanie rúk; používanie WC Básnička pri umývaní rúk (D. Hevier): Teč, vodička, teč a teč, a ty, ruka, neuteč! Teč, vodička, teč a teč, už môžeš ísť, ruka, preč! Obúvanie, obliekanie Začínáme stolovať (pre KC, kde deti majú občerstvenie)	Pravidlá – čo kam odložíme, kedy ideme na WC, komu to oznámime, nacvičujeme stolovanie.

Orientácia	Orientácia v KC a v okolí KC (kde je vchod, chodba, WC, kam zavesiť bundu, kde sú uteráky, kancelária, kde sa môžeme hrať...).	
Farby	Žltá (šargi) Čo všetko je v prírode žlté? (Začíname od slnka, hľadáme kvety, všetko žlté vonku, potom žlté predmety v triede.) Kreslíme žlté slniečko, vyberáme žlté pastelky, kriedy, žlté papiere. Slová: slnko, kvet slnečnica, citrón, kuriatko (obrázky, prípadne živé kvety).	
Grafomotorika	Uvoľňovanie ramenného pletenca, ramena, lakťa, zápästia – najprv cvičíme a znázorňujeme rukami vo vzduchu, potom na veľký papier, na zem, na kresliacu stenu... Čmáranie veľkých ležatých osmičiek, veľké kruhy (veľké žlté slniečka) postupne zmenšovať. Kresliť kriedou alebo voskovkami na veľké plochy papiera, tabule, vonku na chodník. Cvičiť správny úchop. PL nie je potrebný.	Kriedy, voskové pastelky, hrubé pastelky alebo ceruzky
Pohybové hry	Oli, oli, Janko, kľakni na kolienko. Umývaj sa, obliekaj sa, podopri si bôčky, chyt' sa za vrkôčky a vyber si koho chceš, koho najviac miluješ! (Ukazujeme.)	http://bit.ly/olijanko Je jedno, či deťom po prvýkrát predvedie pohyb s pesničkou niektorý zo zamestnancov/zamestnankýň KC, alebo ju uvidia na internete. Podstatné je, aby po naučení pesničky vedeli ukázať, kde majú kolienko, bôčky, kde môžu byť vrkôčky. Aby tieto slová spoznali aj v nezdobnej podobe (koleno, bok, vrkoč) a vedeli použiť aj v inom kontexte či význame. (Čo si môžeme udrieť, keď spadneme?) Koleno má aj vodovod v KC, bôčik sa dá aj zjesť, vrkôčik nemusí byť upletený len z vlasov, ale aj z vlny... S deťmi môžeme rozvinúť debatu, či môže mať Janko vrkôčky, a či ich majú miestne dievčatá... Na pesničku si môžeme spomenúť pri preberaní častí tela alebo pri pesničke Hlava, ramená, kolená, palce... (V ktorej pesničke sme spievali o kolene a bokoch?)

Piesne: slovenská rómska	Prší, prší, len sa leje, mačička sa z okna smeje. Nesmej sa, mačička, bo ti zmokne bundička. (Porozumieť rozdielu prší, leje, okno, smeje.) Prší – rómsky „brišind“ Odi kali mačkica leforoha denašel. /: Dža dža nalahdža, me pal tute nadžava :/ (Čierna mačička beží po meste. Chod', chod', nehanbi sa, ja za tebou nepôjdem.)	https://www.youtube.com/watch?v=s7jgEdu5qc
---	--	---

Október

Rozpis	Popis	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Vyjadrenie pocitov pomocou obrázkov Čarovné slovíčka – poprosiť, pozdraviť dobrý deň, ahoj, ďakujem, prosím, prepáč, dovidenia...	Obrázky rôznych postáv z rozprávok
Slovná zásoba	Jesenné plody, ovocie, zelenina	Ideálne je skúmať ozajstné plody, ohmatať, ochutnať ich, urobiť si vychádzku tam, kde by mohli čo najviac vidieť...
Básnička/riekanka	Gúľalo sa, gúľalo to červené jabíčko. Gúľalo sa, gúľalo po cestičke ľahučko. (Môžeme gúľať skutočné jabíčko, napodobniť pohyb rukou a pod.)	jablko
Rozprávka	Medovníkový domček	Odporúčame čítať z obrázkovej knihy. Vyrobiť domček z krabice, postavy z papiera podlepené tvrdým papierom a spevnené špajľou, aby ich deti mali za čo chytiť (môžu byť nakreslené alebo vystrihnuté z nejakej maľovanky).
Sebaobsluha	Obúvanie, vyzliekanie Ukladanie topánok a odevov Umývanie hrnčiekov, tácek, utieranie stola. Používanie uteráka – utierky	
Orientácia	Hore, dole	Určovať všade – najprv na sebe, potom v miestnosti, vonku alebo na obrázkoch

Farby	Červená Čo všetko je červené? (jablko, kvety, listy). Vyberáme červené pastelky, kriedy, fixky, papiere Opakujeme žltú farbu	
Grafomotorika	Opakujeme uvoľňovacie cviky zo septembra. Bodky – sypeme mak na buchty – jemne ťukať bodky, sypať kuriatkam, vybodkovať semienka na slnečnice (PL 1), mak sa sype z makovice (môžeme spojiť s riekankou Cip, cip, cipovička, mak, mak, mako-vička...).	Hrubšie pastelky alebo ceruzky, Môžeme ochutnávať slnečnicové semienka (opakujeme aj žltú farbu) i mak. Vysvetlíme, kde rastie mak, slnečnica a na čo sa používajú.
Pohybové hry	Kolo, kolo mlynské za štyri rýnske. Kolo sa nám polámalo a do vody popadalo, urobilo báb! Vezmeme si hoblík, pílku, zahráme sa ešte chvíľku. Až to kolo spravíme, táák sa zatočíme...	Overiť porozumenie všetkých pojmov – hoblík, pílka
Piesne: slovenská rómska	Červené jablíčko vo vrecku mám /: koho rada vidím :/ /: tomu ho dám. :/ A ja ťa, Janičko, najradšej mám, /: tebe to červené :/ /: jablíčko dám :/ /: Joj, mamó, joj, mamó, bokhali som. :/ /: Deman mame koruna, cinavpeske malina. Joj, mamó, joj, mamó, bokhali som. :/	

November

Rozpis	Popis	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Hra Stratil sa mi kamarát	Lektor predvedie hru – stratil sa mi kamarát, má čierne vlasy, hnedé oči, modré tričko, zelené nohavice, býva tam a tam... (popíše jedno dieťa). Ostatné hádajú, kto je to. Ten, kto uhádne, ide hľadať kamaráta a popisuje ďalšie dieťa. (Lektor musí vedieť, koho hľadá, deťom pomáha s popisom, lebo nepoznajú farby a nemajú slovnú zásobu. Dbá, aby dieťa popisovalo čo najviac, farby mu šepkáme do ucha. Časom to pomenovanie farieb pôjde, časti oblečenia a tela sa im podvedome budú spájať s vecami, lebo sa nesústredia práve na učenie sa farieb.)
Slovná zásoba	Stromy, kríky, listy, žabka	Ideálne je môcť skúmať ozajstné plody, ohmatať, ochutnať ich, urobiť si vychádzku tam, kde by mohli čo najviac vidieť... Pripraviť obrázok žabky.
Básnička/riekanka	Spadla hruška zelená, obila si kolená. Teraz plače na zemi: „Dobré lieky dajte mi!“ Ty si hruška nezbedník, nepomôže ti už nik! Veď si dobre vedela, že si ešte nezrelá!	Hruška básničku sprevádzame pohybom – pád na kolená sa deťom veľmi páči, naznačíme plač, pohrozíme prstom – nezbedník. Otázky: Čo sa stane, keď niekto neposlúcha? Môžeme jesť nezrelé ovocie?...
Rozprávka	O Červenej čiapočke	Odporúčame čítať z obrázkovej knihy. Vyrobiť papierového vlka a dievčatko v červenej čiapke na špajli, môžeme využiť domček, ktorý ste si vyrobili k inej rozprávke.
Sebaobsluha	Čistenie zúbkov (ak nemajú kefky, aspoň prstami a pastou). Niektoré deti po prvýkrát zažijú u vás pocit čistých zubov a budú ho chcieť ešte zažiť. Umývanie umývadla, vešanie uterákov. Hubka na riad, na umývadlo, čistiace prostriedky...	
Orientácia	Vpredu, vzadu (+ opakujeme predošlé)	Určovať všade – najprv na sebe, potom v miestnosti, vonku, potom na obrázkoch...

Farby	Zelená Čo všetko je zelené? Ihličnatý strom (ukážka), listy, tráva, vyberáme zelené pastelky, kriedy, fixky, papiere, tričká, tepláky, bundy, poháre... Opakujeme žltú, červenú.	
Grafomotorika	Krátke zvislé čiary, tráva, plot... Vonku s deťmi nájdeme vhodné konáriky v tvare stromčeka, spolu prilepíme lepiacou páskou alebo obojstrannou páskou na papier, deti dookola kreslia rovné zelené čiary – trávku ako v záhrade, kde padla hruška; potom zvislé čiary – ploty okolo záhrady (PL 3), potom koruny stromov PL 4 + dole rovnými čiarkami trávku.	Vhodné konáriky na lepenie stromčeka na papier, lepiaca páska alebo obojstranná páska, hrubšie pastelky alebo ceruzky.
Pohybové hry	Skáče žaba po blate, kúpime jej na gate. Na aké? Na také, na zelené strakaté.	Pri recitácii skáčeme ako žabky. Overiť porozumenie všetkých pojmov – blato (rómsky čhik), gate.
Piesne: slovenská rómska	Pred oknom, za oknom stojí Mikuláš. Povedz nám, deduško, čo v košíčku máš? Cukrovú bábijku pre dobrú Aničku, pre zlého Janička metlu a paličku. Duj, duj, duj, duj, dešuduj, tečumidav, tečumidav parno muj. [:O parnomujčumidav, gerekostarkikidav, šarlagi,šarlagitechudav.:]	https://www.youtube.com/watch?v=kaKuXbdXrp8

December

Rozpis	Popis	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Príprava a darovanie darčiekov kama-rátom; vianočné posedenie	Osvedčilo sa, ak si vyrobíme darčeky, zabalíme ich a dáme pod stromček, potom si každý jeden vyberie, poďakuje. Rozprávame sa, máme posedenie so všetkým, čo k tomu patrí (deti niektoré zvyky nepoznajú, alebo majú iné). Spolu aj pečieme, prestierame, púšťame koledy, spievame... (samozrejme – všetko podľa možností KC).
Slovná zásoba	Vianočné reálie (pojmy stromček, gule, salónky, ozdoby, oplátky, koledy, zvončeky...)	Podľa možností KC

Básnička/riekanka	Podľa vášho výberu, ale ľahučká: Padá sniežik, štípe mráz, Vianoce tu máme zas. Čakajú nás balíčky od ocka a mamičky.	
Rozprávka	O vianočnom anjelikovi	Odporúčame čítať z obrázkovej knihy (ak máte), vyrobiť anjelika
Sebaobsluha	Vianočné prestieranie, stolovanie	
Orientácia	Vpravo – vľavo (+ opakujeme predošlé)	Určovať všade – najprv na sebe, potom v miestnosti, vonku, na obrázkoch
Farby	Modrá Čo všetko je modré? Ozdoby, pastelky, kriedy, fixky, papiere, tričká, tepláky, bundy, poháre... Opakujeme žltú, červenú, zelenú.	
Grafomotorika	Šikmé čiary – ihličie na konárik (PL 5), z neho visia vianočné gule (krúžime)	Hrubšie pastelky alebo ceruzky
Pohybové hry	Znázornenie slov pohybom (stromček rastie, zdobíme ho, zvonček zvoní...), hádanie, čo znázorňujeme?	Zvonček na ukážku; potom môžeme hádať zvuk zvončeka medzi inými zvukmi.
Piesne	Počúvanie vianočných kolied. Je výborné, ak sa vám podarí nejakú deti naučiť. Ak ich denne počúvajú, začnú si ich opakovať a niečo sa naučia – deti by nemali komoliť slová a mali by rozumieť, o čom spievajú.	

Január

Rozpis	Popis	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Moje obľúbené zvieratko	Podľa možností klubov – najprv rozprávame o zvieratkách, ktoré poznajú (samozrejme pes – rikono, mačka – mačkica). S použitím obrázkov (internet, videá na youtube, knihy...) rozšírime o ďalšie – koník, zajko, vtáčik (len všeobecne), rybka... Ktoré by sa im páčili? Ktoré by si vybrali a prečo?

Slovná zásoba	Zima – sneh, ľad, vločky, hmla, šmýkačka, sánky, boby, klzák, korčule... Časti zimného oblečenia (čiapka, šál, rukavice, čizmy, bunda)	Podľa možnosti
Básnička/riekanka	Zima, zima tu je, sniežik poletuje. Stromy, domy, stromy, domy bielym zahaľuje.	https://www.youtube.com/watch?v=pL5vGmnMqe4
Rozprávka	Ako dedko stratil rukavičku – výborná rozprávka na rozvoj slovnej zásoby, spoznanie lesných zvierat a učenie sa postupnosti (rozprávky typu Domček, domček, kto v tebe býva? a pod. Sú naschvál robené tak, že sa neustále opakuje, kto tam býva a pridáva sa – rozvíja sa pamäť).	Odporúčame video – na výber staré ruské rozprávky (môžete bez zvuku, hovorte komentár). https://www.youtube.com/watch?v=VotD2JgA_uU alebo https://www.youtube.com/watch?v=ifFk_iFBhRA
Sebaobsluha	Čistenie nechťov, česanie	Kefkou, mydlom pri umývadle. Ak netečie teplá voda, ohrejeme vodu v kanvici. Česanie – odporúčame, aby si každé dieťa prinieslo svoj hrebeň, naučíme sa, ako sa hrebene čistia, češú sa navzájom (svojim hrebeňom, podľa možnosti hrebeňom KC).
Orientácia	Vpravo – vľavo, hore – dole, vpredu – vzadu, nad – pod	Určovať všade – najprv na sebe, potom v miestnosti, vonku, na obrázkoch...
Farby	Biela. Čo všetko je biele? Sneh, kriedy, papier, tričká, poháre... Opakujeme žltú, červenú, zelenú, modrú.	
Grafomotorika	Vodorovné čiary – cesta. Najprv skúsime ťahať dlhé rovné čiary na čistom papieri, potom PL 6 (farebný), pomenovať farby autíček, dokresliť cestu, po ktorej pôjdu.	Hrubšie pastelky alebo ceruzky. Môžeme aj bielou na čierny papier.
Pohybové hry	Ika-tika, gymnastika	
Piesne	Tancuj, tancuj, vykrúcaj Rómska: Zopakujeme zo septembra Odi kali mačkica (k téme zvieratko) Odi kali mačkica leforoha denašel. /: Dža dža nalaďža, me pal tute nadžava :/	https://www.youtube.com/watch?v=-JE_3UQdefGs https://www.youtube.com/watch?v=s7jgEdu5qc

Február

Rozpis	Popis	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Karneval – dieťa predstaví svoju masku na karnevale, tancuje a baví sa s ostatnými deťmi, aktívne sa zúčastňuje súťaží, zatlieska ostatným, teší sa z výhry, rozdelí sa so sladkosťami (všetko sú to dôkazy sociálnej a emocionálnej zrelosti dieťaťa).	Masky, balóny, hudba, tanec, nálada
Slovná zásoba	Časti ľudského tela	Na sebe, na ostatných, na obrázkoch; zopakujeme Oli, oli, Janko
Rozprávka	Išlo vajce na vandrovkú	Odporúčam z knihy, obrázky na internete; na youtube je len verzia na počúvanie – možno príležitosť učiť deti počúvať rozprávku
Sebaobsluha	Očistiť si topánky, ošetriť, uložiť	
Orientácia	Neustále opakujeme: vpravo – vľavo, hore – dole, vpredu – vzadu Nové – nad, pod.	Na sebe, v priestore, na ostatných, na obrázkoch
Matematické predstavy	Menej, viac	Na predmetoch
Farby	Čierna (rómsky kaľi). Čo všetko je čierne? (Topánky, popol, vlasy, mačka, krtko, drozd...). Opakujeme žltú, červenú, zelenú, modrú, bielu.	
Grafomotorika	Pokus o nakreslenie hlavy – veľký ovál na čistý papier. Riekanka – Kreslím kolo guľaté a v ňom oči okaté... Potom PL 7 – dokresliť balóniky ku šnúrkam.	Hrubšie pastelky alebo ceruzky, balóny z karnevalu
Pohybové hry	Hlava–ramená–kolená–palce, kolena–palce–kolená–palce, hlava–ramená–kolena–palce, oči–uši–ústa–nos.	
Besiedka	Karneval – príprava jednoduchých masiek	
Pieseň (zopakujeme kvôli nácviku čiernej farby)	Odi kaľi mačica Leforoha denašel. /: Džadža naladža, mepal tutenadžava :/ :	(Čierna mačička beží po meste. Chod', chod', nehanbi sa, ja za tebou nepôjdem.) https://www.youtube.com/watch?v=s7jgEdu5qc

Marec

Rozpis	Popis	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Dodržiavanie pravidiel hry (ľubovoľné hry hrané v KC – napr. stoličky, autobus...)	Dieťa pochopí, že hry je možné hrať vtedy, keď všetci dodržiavajú pravidlá. To isté platí v živote – autobus pôjde, len ak si kúpime lístok, nakúpime, len ak zaplatíme atď.
Slovná zásoba	Rodina	Pomenovať členov rodiny (otec, mama, sestra, brat, dedko, babka, teta, ujo...), v rómskej rodine sú ako bratia a sestry označovaní aj bratranci a sesternice.
Rozprávka	O siedmich kozliatkach	Odporúčam z knihy, obrázky na internete; audio https://www.youtube.com/watch?v=iG0nt4XqfOk
Sebaobsluha	Upratovanie hračiek v KC, utieranie prachu, zametanie	
Orientácia	Neustále opakujeme vpravo – vľavo, hore – dole, vpredu – vzadu, nad – pod. Nové – blízko, ďaleko	Na sebe, v priestore, na ostatných, na obrázkoch
Matematické pojmy	Menší, väčší	Na deťoch, na predmetoch
Farby	Hnedá. Čo všetko je hnedé? Nábytok, oči, vlasy, pes, sliepka, kmeň stromu...	Farebné papiere, farbičky, rôzne hnedé predmety a prírodniny
Grafomotorika	Pokus o nakreslenie postavy (ja, mama, otec, sestra, brat...) na čistý papier. PL 8 – maľovanka „Rodina“ Riekanka – Kreslím kolo guľaté a v ňom oči okaté. Krk – ten spája hlavu s bruškom, nakreslím ho jedným krúžkom. Hore kreslím ručičky, dole zase nožičky.	Hrubšie pastelky alebo ceruzky, papier. Maľovanka je dobrým zdrojom na rozhovor o členoch rodiny, o vzťahoch i o chorobách a zdravotnom znevýhodnení. Ako to vidia deti? Poznajú niekoho na vozíku? Ako sa starajú o starších, chorých, znevýhodnených?
Pieseň + pohybová hra	(K téme rodina.) Tancovala babka s dedkom, rozsypali múku s vrecom. Počkaj, počkaj, babka stará, čo si múku rozsypala! A na rovnakú melódiu: Na Dorku je veľká ponosa, ponosa, že si strká prsty do nosa, do nosa. /: Nerobže to, milá Dorka, budeš mať nos jak uhorka. :/	Držíme sa za boky, sypeme prstami múku, hrozíme prstom.

Apríl

Rozpis	Metodika	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Emócie – veselý, smutný. Najprv druhý človek, ľudia, potom JA. Spojiť výraz s emóciou a situáciou. Vydať zvuk – keď som veselý, keď som smutný. PL 9	Určiť emóciu podľa výrazu tváre (najprv smajlíky, potom ľudské tváre). Kedy je človek veselý? Kedy smutný? Kedy je veselá mama, otec, kamarátka, učiteľka... kedy sú smutní? Kedy som veselý/lá JA? Kedy som smutná/ný? Prečo?
Slovná zásoba	Jar – to, čo deti poznajú. Pomenovať – jarne kvety (sneženky, zlatý dážď, púpavy, ak budú...), mláďatá, kuriatka, vtáčiky, hniezda, včielky. Prvá jarne potravina, jarne počasie, jarne oblečenie, zelená tráva, chrobáčky atď.	Všetko, čo máme naokolo, čo poznáme – pomenovať + podporiť obrázkami z kníh, internetu
Rozprávka	Snehulienka a sedem trpaslíkov	Odporúčam z knihy, obrázky na internete; video: http://bit.ly/2OadKcJ
Sebaobsluha	Vyfúkať nos, použiť hygienické vreckovky alebo toaletný papier, umyť ruky	
Orientácia, matematické pojmy	Menej – viac – rovnako	Na deťoch, na predmetoch, na prstoch (posielam 3 x PL). Môžeme začať používať relačné znaky (<, >, =) – ideálne s dreveným stolárskym metrom alebo štipcom – otvárame ústa tam, kde je viac, alebo kde je väčšia zmrzlina. Keď je rovnako, každý má pár. Nevadí, ak to nepôjde, ale keď sa s tým stretnú v škole, už budú mať predstavu.
Farby	Oranžová/pomarančová. Čo všetko je oranžové? Pomaranč, (podľa neho má meno, lebo po anglicky je to orange; logo Orange), mandarínka, mrkva, tričko, basketbalová lopta...	
Grafomotorika	Tvár – veselá, smutná (smajlík). Obkresľovaním kruhov rôznych priemerov dokreslíme rôzne tváre – veselá, smutná (PL 9, 10).	Hrubšie pastelky alebo ceruzky, kruhy rôznych priemerov na obkresľovanie (papierové tanieriky, viečka na zaváranie, misky a pod.)

Pieseň + pohybová hra	Kukulienka, kde si bola, keď tá veľká zima bola? /: Ajajaj, kukuku, sedela som na buku :/ Sedela som na tom dube, kde Janičko drevo rúbe. /: Ajajaj... :/	http://bit.ly/Kukulienkapiesen
------------------------------	--	---

Máj

Rozpis	Metodika	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Emócie – zlostný, šťastný. Najprv iný človek, ľudia, potom JA. Spojiť výraz s emóciou a situáciou. Vydať zvuk – keď som nahnevaný, keď som šťastný.	Určiť emóciu podľa výrazu tváre (najprv smajlíky, potom ľudské tváre). Kedy je človek nahnevaný? Kedy šťastný? Kedy je nahnevaná mama, otec, kamarátka, učiteľka... Kedy sú šťastní? Kedy JA? Prečo? Posielame PL. V pracovnom liste je ukážka na určovanie a dokresľovanie.
Slovná zásoba	Šport. Športy, ktoré poznáme + 1 nový, napr. box, karate – tam sú prísne pravidlá. Sú rôzne druhy behu – rýchly šprint, maratón – veľmi dlhý... Vychádzame zo športov, ku ktorým máme potreby v KC alebo ktoré deti poznajú (lopty, bicykel, bedminton, tenis...). Určujeme prvú hlásku v menách (EVA – čo ti ide na ústa prvé? (E), stôl – S atď. Úvod so sluchovej analýzy slov.	Aké športy poznáme? Aké pomôcky potrebujeme? (Beh – nepotrebujeme nič, futbal, vybíjaná – lopta. Korčuľovanie – korčule – kolieskové, na ľad... bicyklovanie a pod.). Prepojíme s emóciami – ako sa cíti športovec, keď vyhrá? Keď dostane gól?
Rozprávka	Tri prasiatka a vlk	Odporúčame z knihy, obrázky na internete; video: https://www.youtube.com/watch?v=ZaYpdEP_BXw
Sebaobsluha	Opakujeme	
Orientácia, matematické pojmy	Kratší – dlhší, menší – väčší (PL 11, 12)	Posielam PL na vyfarbovanie podľa pokynov
Farby	Fialová (orgován)	Farbičky, fixky, pastelky, orgován v prírode
Grafomotorika	Vlnovky – voda (PL 9) Riekanka: Žblnká voda, žblnká, ženie rybku vlnka.	Hrubšie pastelky

Pieseň + pohybová hra	Ide pieseň dokola, okolo stola, la, la. Ide pieseň dokola, okolo stola. Ide pieseň krásne, Janko nám ju začne... (Mená sa menia.)	
------------------------------	---	--

Jún

Rozpis	Metodika	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Tešíme sa do školy – návšteva školy; stretnutie s pani učiteľkou, rozprávanie o škole, o pravidlách, o učebných pomôckach, o budúcich kamarátoch.	Ak je to možné, dohodneme sa s vedením školy na návšteve. Poznáme cestu do školy, okolie, budovu i interiér školy. A tiež ak by sa dalo, navštívime triedu, kam budú deti chodiť, pozrieme si výzdobu, chodby, kde sú toalety... Čo v škole už poznáme z KC? Čo je tam nové? Ktorí kamaráti budú naši spolužiaci? Atď.
Slovná zásoba	Leto – slnko, voda, teplo, horúco, nanuk, zmrzlina, kúpanie, záhrada, kvety, ovocie, zelenina	Vonku v reáli i na obrázkoch. Ak je to možné, ideme na zmrzlinu alebo na nanuk.
Rozprávka	Hrnček, var!	Samozrejme najprv odporúčame prečítať deťom rozprávku z knihy, spoločne sa o nej porozprávať, potom pustiť výborné video bez slov (deti to môžu komentovať). http://bit.ly/hrncekvar
Sebaobsluha	Opakujeme	
Orientácia, matematické pojmy	Počítame – jeden, dva, tri	Rôzne prírodné i bežné predmety, obrázky. Na rôznych predmetoch, na sebe, na obrázkoch, na kamienkoch vonku atď. Čísllice nepíšeme, dôležité je spočítať a počet ukázať na prstoch.
Farby	Ružová. Čo všetko je ružové? (Kvety, farebný papier, tričko, šaty pre bábiku, obrázok...). Opakujeme všetky prebraté farby.	Ružička, obrázky, ružový farebný papier, kusy ružového oblečenia
Grafomotorika	Horný oblúk – s básničkou Skáče žaba po blate. Najprv cvičíme do vzduchu, potom na papieri, potom PL 13.	Hrubšie pastelky alebo ceruzky, papier, obrázok žabky
Pohybová hra	Opakujeme prebraté, hráme sa aj vonku.	

Básnička	Adam v škole nesesedel, abecedu nevedel. Prišli k nemu líšky, čítali mu z knižky. Adam sa im čuduje, potom líškam sľubuje, tam na kraji hôrky, chodiť do ich škôlky.	
-----------------	---	--

Júl

Rozpis	Metodika	Pomôcky
Sociálny a emocionálny rozvoj	Upevňujeme získané zručnosti, hráme hry. Výbornou aktivitou je výlet, zájsť si na zmrzlinu, nanuk, ísť sa kúpať a pod.	Dieťa sa rozvíja neustále, pri všetkých aktivitách, hrách, pri ceste do KC a späť. Pri pozorovaní detí vidíme, či prejavujú radosť z diania, ako sa správajú k sebe navzájom, ako komunikujú, dodržiavajú pravidlá, riešia konflikty, ako si pomáhajú.
Slovná zásoba, rozprávka	L. Podjavorinská: Môj macík	Najprv odporúčame prečítať deťom rozprávku z knihy, spoločne sa o nej porozprávať, potom výborné video bez slov (deti ho môžu komentovať). https://www.youtube.com/watch?v=t8UYOSccypg
Sebaobsluha	Pranie ponožiek, malej bielizne; žmýkanie, vešanie, štipcovanie; umývanie bábik, pranie a vešanie ich oblečenia – podporuje sociálny a emocionálny rozvoj.	Vychádzame z knihy Môj macík; perieme vonku, v lavóriu. Žmýkanie a štipcovanie sú výborné aktivity.
Orientácia, matematické pojmy	Opakujeme, upevňujeme v reálnych situáciách. Ak sa deťom darí, počítame s nimi do 5, porovnávame menej – viac, menší – väčší, precvičujeme orientáciu (vľavo – vpravo, hore – dole, vpredu – vzadu atď.).	Použijeme rôzne prírodné i bežné predmety, obrázky. Na rôznych predmetoch, na sebe, na obrázkoch, na kamienkoch vonku atď. Čísllice nemusíme písať, dôležité je spočítať a počet ukázať na prstoch.
Farby	Opakujeme všetky prebraté farby.	Farby opakujeme pri všetkých situáciách a príležitostiach.
Grafomotorika a jemná motorika	Kreslenie kriedou či vodou na chodník, ľubovoľné kreslenie na papier; vyfarbovanie maľovaniek, žmýkanie bielizne, štipcovanie, hry na dvore, v piesku, s vodou a pod.	Hrubšie pastelky alebo ceruzky, papier, kriedy, piesok, kreslenie vodou na chodník – podľa možností KC
Pohybové hry, básničky, pesničky	Opakujeme prebraté, hráme sa aj vonku.	

8. Prílohy

I. DIAGNOSTICKÝ NÁSTROJ NA PREHĽAD ROZVOJA KOGNITÍVNYCH SCHOPNOSTÍ U DETÍ V PREDŠKOLSKÝCH KLUBOCH KC - ČVO

MENO DIEŤAŤA

OBDOBIE

september 2017 – január 2018

A. Sociálny a emocionálny rozvoj		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Pozná mená 2 dospelých a aspoň 5 detí v KC a oslovuje ich menami.			
2.	Dodržiava dohodnuté pravidlá KC a pravidlá hier (alebo po upozornení ich rešpektuje).			
3.	Vie pozdraviť, poprosiť, poďakovať a pod.			
4.	Podľa popisu nájde kamaráta a naopak – dokáže pár slovami opísať druhú osobu.			
5.	Pripravil/a darček pre inú osobu a podaroval/a ho.			
6.	Pomenuje svoje obľúbené zvieratko a vysvetlí, prečo sa mu/jej páči.			
7.	Odprezentuje svoju masku na karnevale, tancuje a baví sa s ostatnými deťmi, aktívne sa zúčastní súťaží, zatlieska ostatným, teší sa z výhry, rozdelí sa so sladkosťami.			
8.	Prejavuje emócie – veselý, smutný, nahnevaný, šťastný.			
9.	Navštívil/a školu; porozpráva o škole, čo ho čaká, ktorí kamaráti, ako to tam vyzerá, čo potrebuje do školy, aké tam budú platiť pravidlá.			

B. Slovná zásoba		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Pomenuje a určí aspoň 5 predmetov v KC (napr. ceruzky, farbičky, pero, papier, bábika, lopta...).			
2.	Pomenuje a určí aspoň 5 druhov ovocia a zeleniny (napr. jablko, hruška, mrkva, banán, zemiak...).			
3.	Pomenuje a určí aspoň 5 zvierat (pes, mačka, žabka, zajko, myška...).			
4.	Pomenuje a určí aspoň 5 javov viažucich sa na zimu (sneh, ľad, Vianoce, gule, snehuliak...).			

5.	Pomenuje a určí aspoň 5 kusov oblečenia (nohavice, bunda, čiapka, sveter, papučky...).			
6.	Pomenuje základné časti ľudského tela (hlava, telo, ruky, nohy, vlasy, prsty, oči, uši, nos...).			
7.	Vymenuje aspoň 5 členov rodiny (otec, mama, sestra, brat, babka...), povie aspoň 3 mená jej členov.			
8.	Pomenuje aspoň 5 javov viažucich sa k jari (slnko, kvety, púpava, tráva, vtáčik...).			
9.	Vymenuje aspoň 3 športy.			
10.	Pomenuje aspoň 5 javov viažucich sa k letu (slnko, kvety, teplo, voda, zmrzlina).			
11.	Znázorní činnosť podľa pokynov (zametá, hrá futbal).			
12.	Uhádne činnosť, ktorú znázorňujú iní.			

C. Zarecituje aspoň 5 z básničiek/riekaniek, niektoré vie spojiť s pohybom		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Ruky, ruky, ručičky			
2.	Báseň pri umývaní rúk (Hevier)			
3.	Gúľalo sa, gúľalo			
4.	Spadla hruška zelená			
5.	Skáče žaba po blate			
6.	Ika-tika gymnastika			
7.	O Mikulášovi			
8.	O zime			
9.	Kreslím kolo guľaté a v ňom oči okaté			
10.	Žblnká voda, žblnká, ženie rybku vlnka			
11.	Adam v škole nesedel			

D. Podľa obrázka pozná meno aspoň dvoch postáv alebo zvieratiek z rozprávky; vie odpovedať na 1 - 2 otázky týkajúce sa rozprávky:		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	O repe			
2.	Medovníkový domček			
3.	O Červenej čiapočke			
4.	O vianočnom anjelikovi			
5.	Ako dedko stratil rukavičku			
6.	Išlo vajce na vandrovku			

7.	O siedmich kozliatkach			
8.	Snehulienka a sedem trpaslíkov			
9.	Tri prasiatka a vlk			
10.	Hrnček, var!			
11.	L. Podjavorinská: Môj macík			

E. Sebaobsluha – dieťa:		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Správne použije toaletu, spláchnie, umyje si ruky, zavesí uterák.			
2.	Prezuje sa, vyzlečie sa/oblečie sa, uloží si veci.			
3.	Vyfúka si nos, vyhodí použitú vreckovku, umyje si ruky.			
4.	Umyje si zuby, očistí po sebe umývadlo.			
5.	Vezme si tácku alebo podložku, je nad ňou, naleje si nápoj do pohára, uprace po sebe, umyje si pohár, tácku, utrie stôl, uloží veci na miesto. Použije hubku, správny čistiaci prostriedok, správne použije uterák a utierku.			
6.	Uprace hračky v KC, utrie prach, pozametá.			
7.	Vyčistí si nechty, učeše vlasy.			
8.	Vyčistí si a odloží topánky.			
9.	Vyperie, vyžmýka a vyvesí napr. ponožky či šaty pre bábiku.			

F. Orientácia a matematické predstavy		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Vpravo – vľavo (tolerujeme občasné omyly, mýlia sa aj dospelí, neustále chyby v orientácii môžu poukazovať na dyslexiu).			
2.	Hore – dole, vpredu – vzadu, nad – pod			
3.	Blízko – ďaleko			
4.	Menší – väčší			
5.	Menej – viac – rovnako			
6.	Kratší – dlhší, menší – väčší			
7.	Počítame – jeden, dva, tri...			

G. Farby		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Správne pomenuje a priraduje farby: žltá, červená, zelená, modrá, biela, čierna, hnedá, oranžová, fialová, ružová			
2.	Vyfarbovanie podľa pokynov			

H. Grafomotorika – má správny úchop písacieho nástroja (nie křčovitý), adekvátny prítlak (neláme tlakom ceruzky, nederaví papier), ruka je uvoľnená, zvládne:		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Kresliť vodorovné čiary (cesta)			
2.	Kresliť malé bodky (mak, sypeme kuriatkam)			
3.	Kresliť krátke zvislé čiary zhora i zdola (tráva, dážď)			
4.	Kresliť šikmé čiary			
5.	Kresliť kruhy krúžením			
6.	Kresliť ležaté osmičky ľavou, pravou, oboma rukami			
7.	Kresliť stromček, srdiečko, motýlika – oboma rukami			
8.	Vymaľuje obrázok, snaží sa dodržať okraje			
9.	Kresliť postavu			
10.	Kresliť tvár – kruh			
11.	Naresliť vlnovky – voda (dolný oblúk)			
12.	Kresliť horný oblúk (žabka skáče)			
13.	Dodržiava ohraničenia pri vyfarbovaní obrázkov (maľovánky a pod.)			
14.	Kresliť a maľovať podľa ľubovôlej vlastnej predstavy (na chodník, na papier)			

I. Zaspieva aspoň 5 z piesní, niektoré vie spojiť s pohybom		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
1.	Prší, prší			
2.	Oli, oli, Janko			
3.	Kolo, kolo mlynské			
4.	Červené jabíčko vo vrecku mám			
5.	O Mikulášovi			
6.	Jednoduchú vianočnú koledu			
7.	Tancuj, tancuj, vykrúcaj			
8.	Odi kaľi mačkica			
9.	Jojo, mamo			
10.	Duj, duj, duj, duj, deš u duj			
11.	Tancovala babka s dedkom; Na Dorku je veľká ponosa			
12.	Kukulienka, kde si bola			
13.	Ide pieseň dokola			

VZOR:

Dátum:

Janka Siváková

Zaspieva z piesní aspoň nejakú?		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
5.	Tancuj, tancuj, vykrúcaj		X	

Alebo (pri malom počte detí)

Zaspieva aspoň 5 z piesní:		vôbec	čiastočne	spoľahlivo
5.	Tancuj, tancuj, vykrúcaj	Jožko, Danko	Petko, Janka, Danko	Miško, Kevin, Eva

Diagnostický nástroj odporúčame vyplniť na začiatku februára (ukáže posun od septembra), a potom začiatkom júla (posun od septembra a od februára). Porovnanie úrovne detí v oboch polrokoch spoľahlivo ukáže posun u detí v jednotlivých oblastiach. Nástroj zároveň slúži aj ako motivačný ukazovateľ pre lektorov, mapuje výsledky ich práce.

II. NÁVRH TÝŽDENNÉHO ROZVRHU PREDŠKOLSKÉHO KLUBU V KC

4 dni v týždni (pondelok – štvrtok) od 8.30 – 10.30 (120 minút)

	Sebaobsluha /15 min./	Sociálno-emocionálny rozvoj neustále	Grafomotorika /20 min./	Prestávka – „desiatový rituál“ s pomalou hudbou /20min./	Orientácia, farby, matematické pojmy /20 min./	Básničky, riekanky, pes- ničky/slovná zásoba, hry (napr. aktivity v kruhu) /30 min./	Sebaobsluha /15 min./
PO	X	X	X	X	X		X
UT	X	X	X	X		X	X
ST	X	X	X	X	X	priebežne	X
ŠT	X	X	X	X	priebežne	priebežne	X

Červené aktivity – denne, zelené aktivity – neustále, počas všetkých činností

III. NÁVRH ZARIADENIA A VYBAVENIA PREDŠKOLSKÝCH KLUBOV V KC

Popis

- + Farbičky (12 farieb)
- + Farebné kriedy
- + Fixky (12 farieb)
- + Krepový papier
- + Farebné papiere
- + Veľký papier (flipchart)
- + Nožničky
- + Cuma
- + Zakladač na portfólio dieťaťa
- + Voskovky
- + Disperzné lepidlo
- + Lepidlá tyčinkové
- + Vodové farby
- + Temperové farby
- + Štetce, nádoby na vodu
- + Plastelína
- + Modelovacia hlina
- + Výkresy A3
- + Výkresy A4
- + Ceruzky

Vybavenie

- + Stoly, stoličky vo vhodnej výške pre deti
- + Knihy
- + Police
- + Notebook, dataprojektor
- + Detské karty (pexeso, kvarteto)
- + Stolové hry (Človeče, nehnevaj sa...)
- + Rôzne farebné manipulatíva (farebné vrchnáky z fliaš, korálky, kocky, štipce, misky, klieštiky, motúzy...)
- + Detská kuchynka + rôzne nádoby, riadiky, hrnce, varešky, obaly z potravín (na hry „na domácnosť“)
- + Podnety na hry „na obchod“ (obaly z potravín, nákupný košík, plastové peniaze...)
- + Podnety na hry „u lekára“ (vyradená lekárnička, biely plášť, fonendoskop na hranie, prázdne obaly z liekov, papiere na recepty, pečiatky...)
- + Stavebnice

IV. PRACOVNÉ LISTY

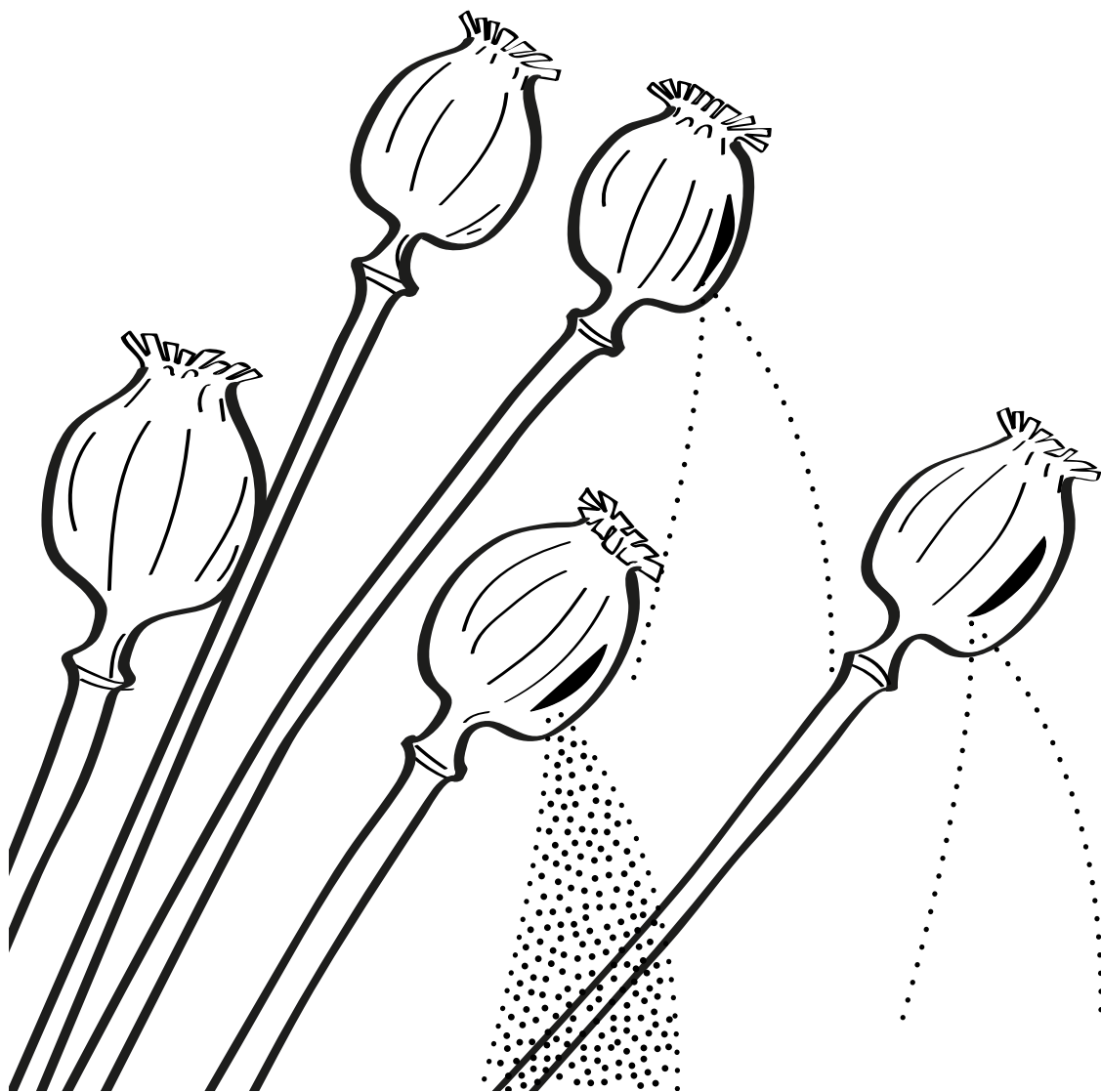
PRACOVNÝ LIST 1

DOKRESLI BODKY - SEMIENKA SLNEČNICI



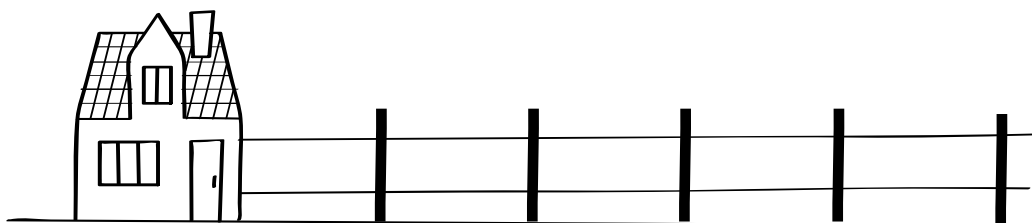
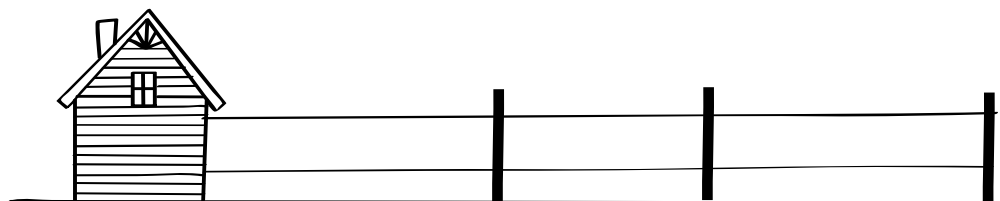
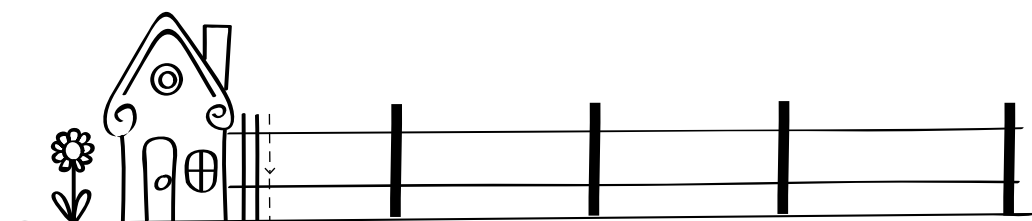
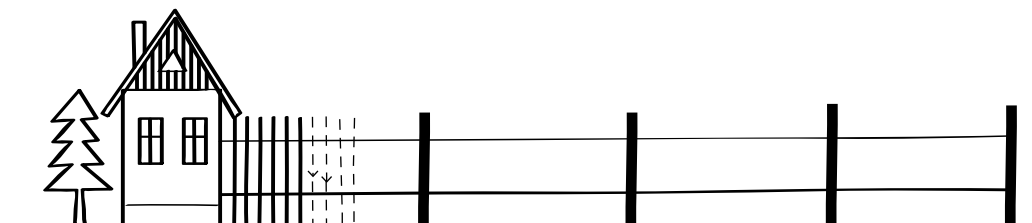
PRACOVNÝ LIST 2

Z MAKVIČKY SA SYPE MAK - DOKRESLI BODKY



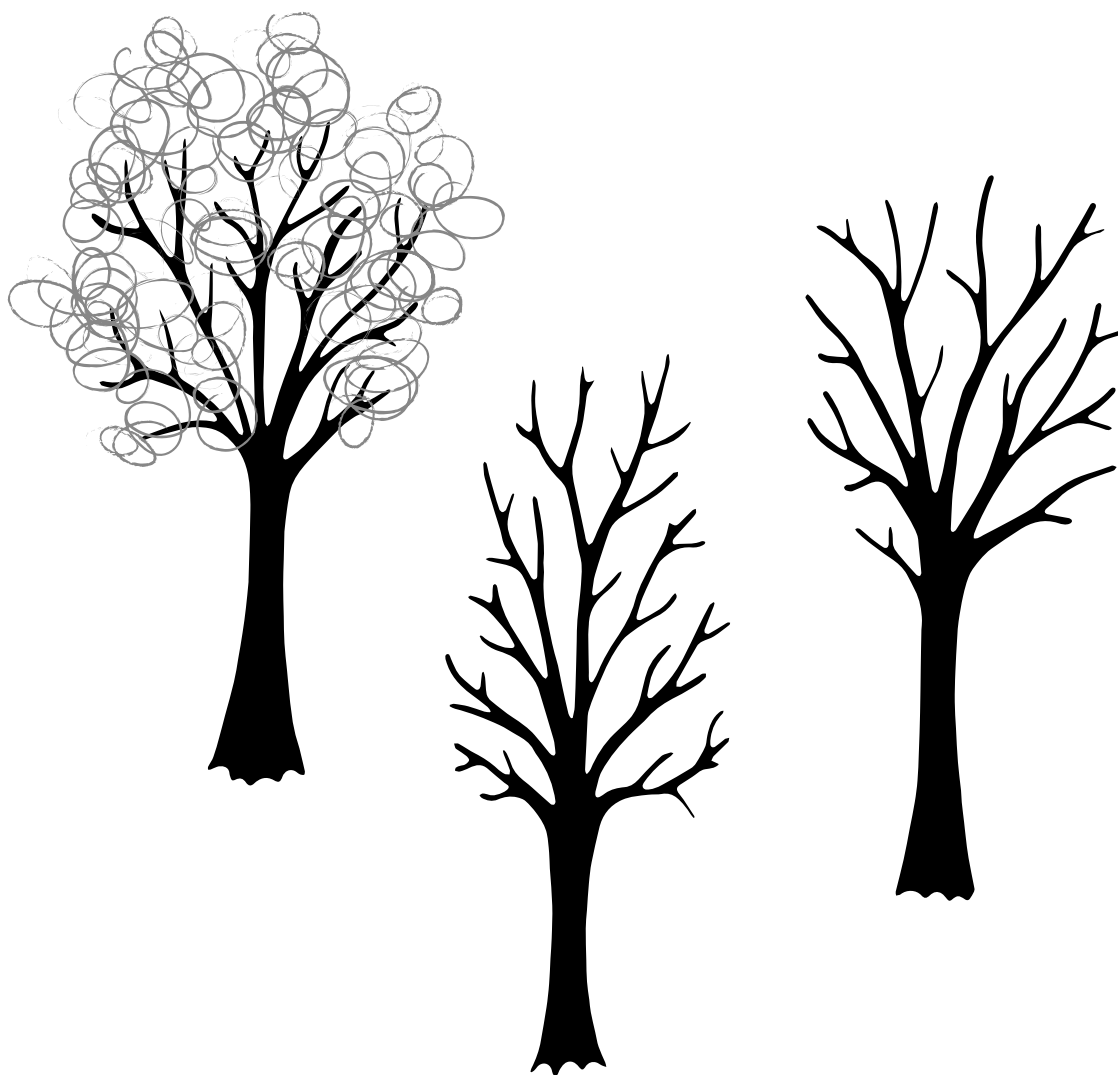
PRACOVNÝ LIST 3

DOKRESLI PLOTY OKOLO ZÁHRADIEK



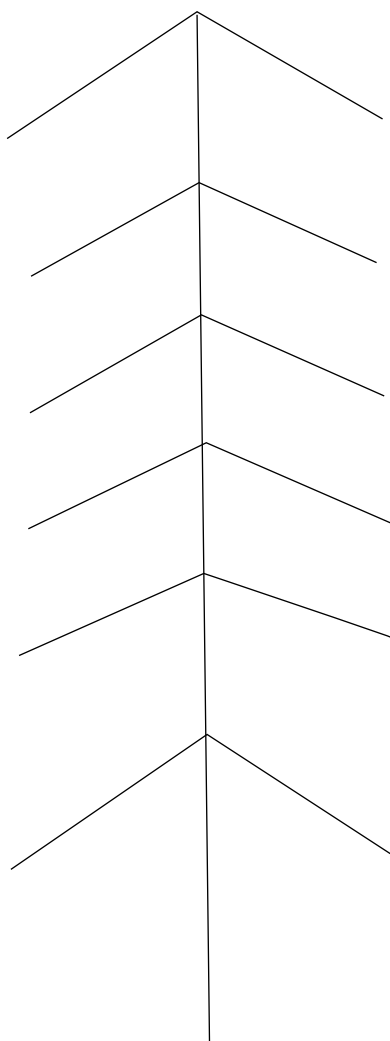
PRACOVNÝ LIST 4

PODĽA PRVÉHO STROMU ČMÁRANÍM DOKRESLI KORUNY OSTATNÝM STROMOM. DOLE ROVNÝMI ČIARKAMI DOKRESLI TRÁVU



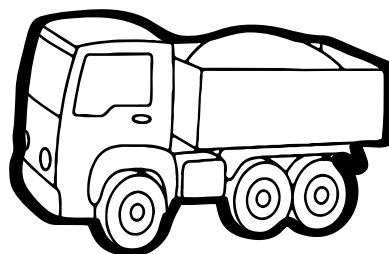
PRACOVNÝ LIST 5

ŠIKMÝMI ČIARKAMI DOKRESLI IHLIČIE NA KONÁRIKoch A POTOM FAREBNÉ VIANOČNÉ GULE



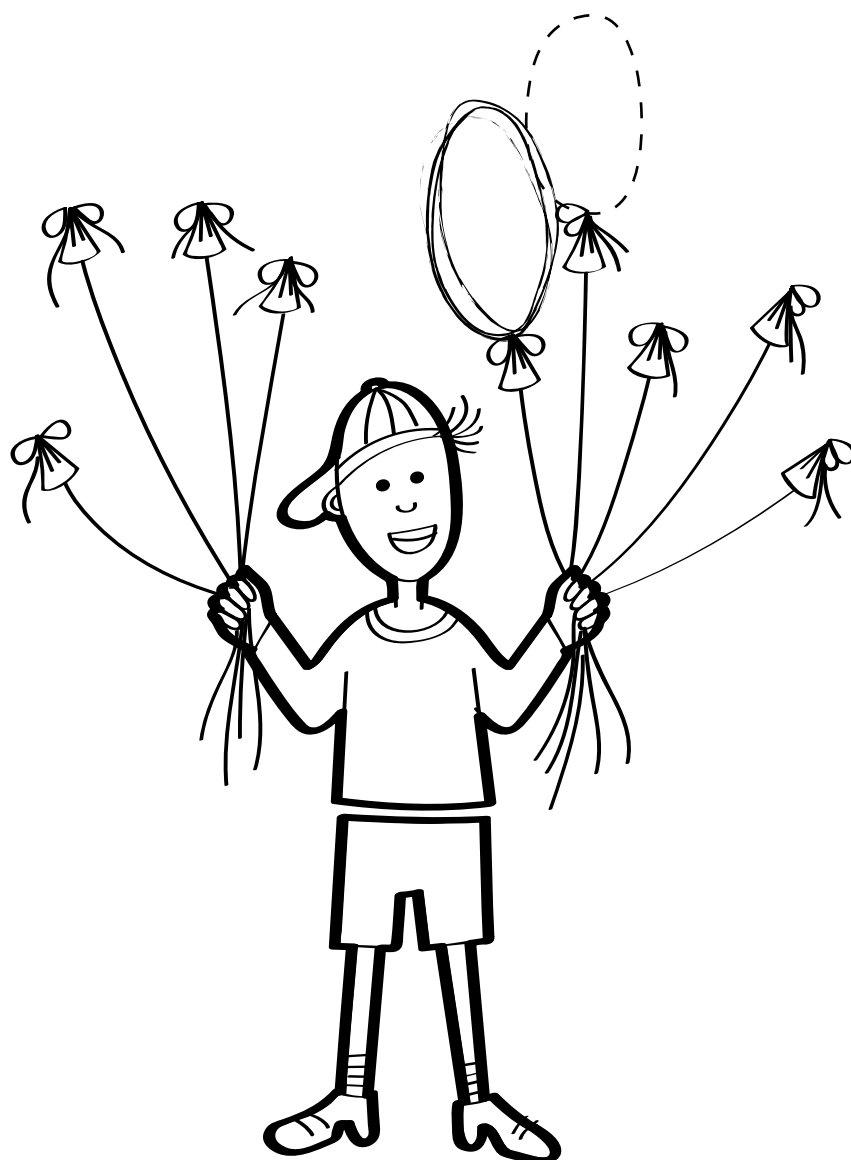
PRACOVNÝ LIST 6

KU KAŽDÉMU AUTÍČKU NAKRESLI CESTU, PO KTOREJ PÔJDE. POMENUJ ICH FARBY, NÁKLADNÉ AUTO VYFARBI. KTORÉ AUTO JE NAJVÄČŠIE? KTORÉ NAJ-
MENŠIE? KTORÉ SA TI NAJVIAC PÁČI?



PRACOVNÝ LIST 7

DOKRESLI BALÓNIKY KU ŠNÚRKAM



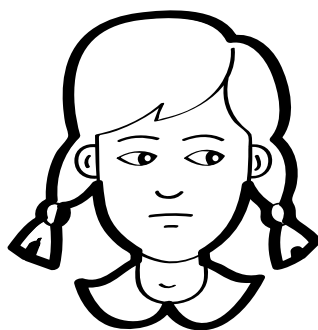
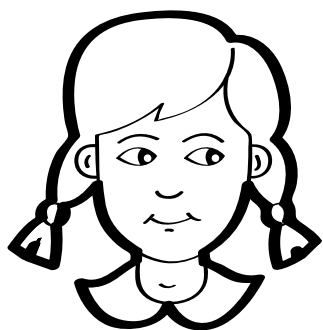
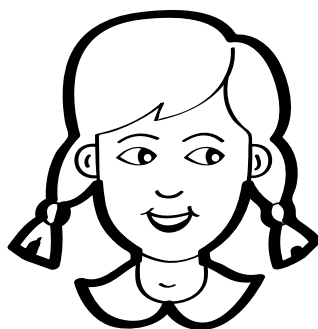
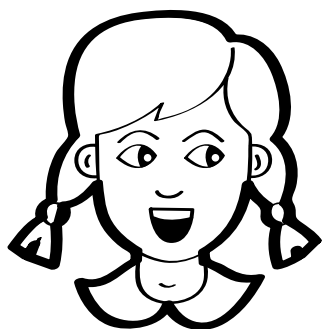
PRACOVNÝ LIST 8

MAĽOVANKA - RODINA. VYMAĽUJ ČLENOV RODINY A POMENUJ ICH. ČO RO-
BIA?



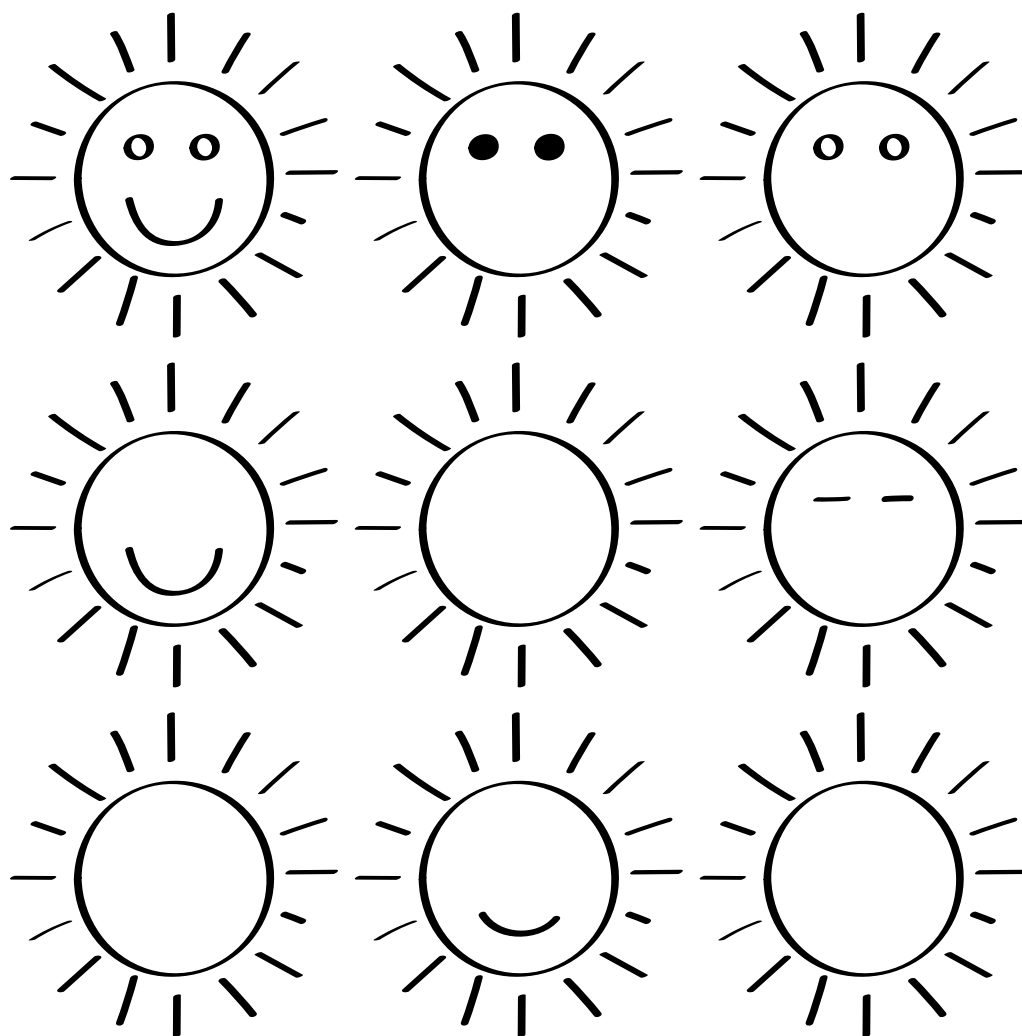
PRACOVNÝ LIST 9

POMENUJ EMÓCIE. PREČO JE DIEVČATKO VESELÉ? PREČO MÔŽE BYŤ SMUTNÉ? TEN OBRÁZOK, NA KTOROM SA TI DIEVČATKO NAJVIAC PÁČI, VYFARBI.



PRACOVNÝ LIST 10

DOKRESLI SLNIEČKAM OČI ALEBO ÚSTA, ABY BOLÍ NIEKTORÉ VESELÉ, NIEKTORÉ SMUTNÉ.



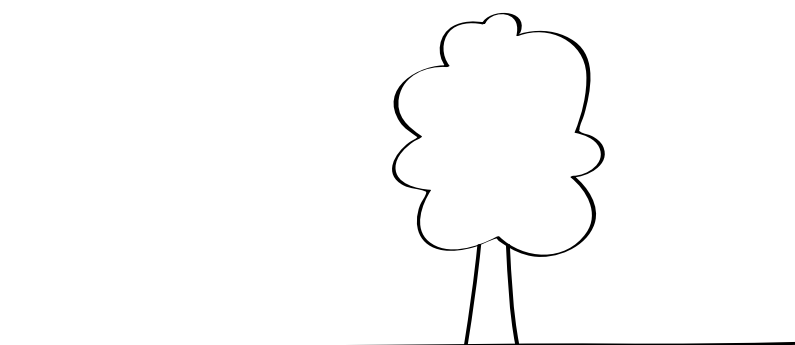
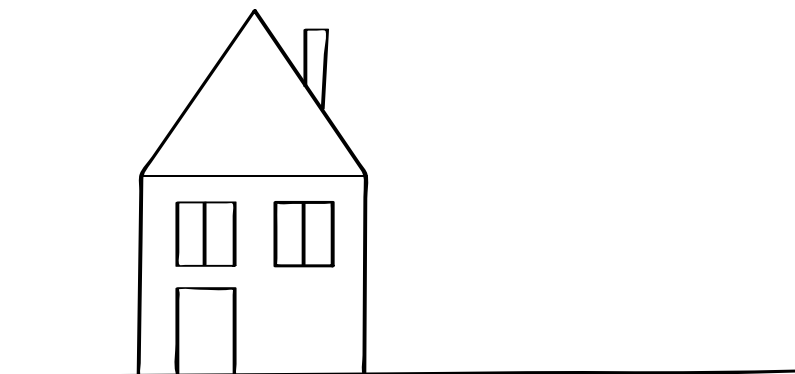
PRACOVNÝ LIST 11

POROVNÁVANIE: KRATŠIA - DLHŠIA



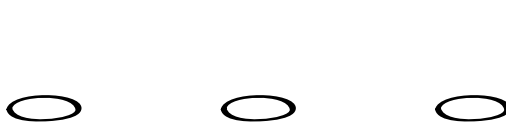
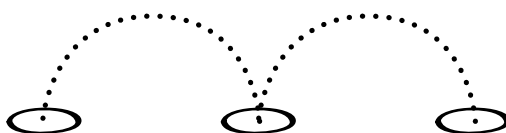
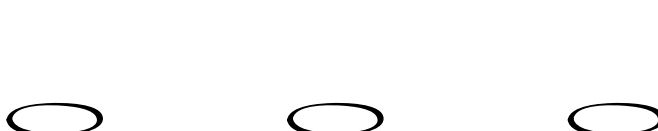
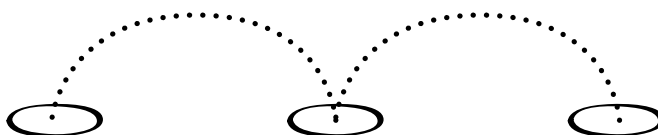
PRACOVNÝ LIST 12

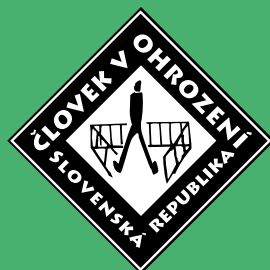
POROVNÁVANIE: NIŽŠÍ - VYŠŠÍ



PRACOVNÝ LIST 13

SKÁČE ŽABA PO BLATE... - DOKRESLI DRÁHU JEJ SKOKOV. AKÚ FARBU MÁ ŽABKA? VYMAĽUJ JU.





ČLOVEK V OHROZENÍ

BAŠTOVÁ 343/5

811 03 BRATISLAVA

www.clovekvohrozeni.sk

KARPATSKÁ
NADÁCIA 



nadácia
ekopolis